

ปัญหาในการจัดเก็บภาษีมรดกและภาษีการให้

คงได้กล่าวแล้วว่า ประเทศต่าง ๆ ที่มีการจัดเก็บภาษีมรดกและภาษีการให้ ต้องประสบกับปัญหายุ่งยากในการจัดเก็บซึ่งมีอยู่ค่อนข้างมากและสลับซับซ้อน และเนื่องจากภาษีมรดกและภาษีการให้ ส่วนใหญ่จะใช้จัดเก็บควบคู่กันไป ดังนั้น ปัญหาในการบริหารภาษีทั้งสองจึงมักมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างมากไม่ออก การวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดเก็บภาษีทั้งสอง จึงอาจทำได้พร้อม ๆ กัน ในที่นี้จะได้ทำการวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ประเทศต่าง ๆ ประสบอยู่ และปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในประเทศไทยหากมีการจัดเก็บตลอดทั้งเสนอแนะวิธีการในการป้องกันและแก้ไขปัญหานั้น

๕.๑ ปัญหาที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ

สำหรับปัญหาในต่างประเทศนั้น ผู้เขียนจะกล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะได้มีการวิพากษ์วิจารณ์และพิมพ์เผยแพร่ถึงปัญหาในการจัดเก็บภาษีมรดกและภาษีการให้ในประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างกว้างขวางมากกว่าประเทศอื่น ๆ ปัญหาดังกล่าวซึ่งสำคัญ ๆ ได้แก่:-

๕.๑.๑ ปัญหาในการที่ราคาทรัพย์สิน นับเป็นปัญหาที่ค่อนข้างสำคัญเพราะภาษีมรดกเป็นภาษีที่เก็บเพียงครั้งเดียว และส่วนใหญ่จะใช้อัตราก้าวหน้าที่ค่อนข้างสูง (อัตราที่ไ้แตกต่างกันระหว่างรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่น) ดังนั้น ผลแตกต่างเพียงเล็กน้อยในการที่ราคา สามารถทำให้เกิดผลแตกต่างอย่างมากในจำนวนภาษีที่ต้องเสีย การที่ราคาทรัพย์สินจึงเป็นเรื่องที่พึงระมัดระวัง เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการประเมินภาษี ปัญหาในการที่ราคาทรัพย์สินได้แก่:-

ก. การสำรวจหรือค้นพบทรัพย์สิน เป็นปัญหาแรกในการปฏิบัติคดีเก็บ สำหรับ การตรวจพบอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยาก เนื่องจากเคลื่อนย้าย ไม่ได้ และมักจะมีทะเบียนแสดงกรรมสิทธิ์ปรากฏอยู่ ปัญหาในการสำรวจ ทรัพย์สินมักจะเกิดแก่อสังหาริมทรัพย์ทั้งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตน แม้ว่าจะดู เหมือนเป็นการง่ายในการสำรวจ เพราะการโอนทรัพย์สินมักให้แก่อทายาท จะอยู่ภายใต้การควบคุมของศาล (probate court) แต่ก็ยังมีทรัพย์สิน เป็นจำนวนมากที่เล็ดรอดไปจากการติดตามของเจ้าพนักงาน เนื่องจาก เป็นทรัพย์สินที่หลบซ่อนได้ง่าย ทรัพย์สินบางอย่างที่หลบได้ง่ายโดยยาก เช่น ฝูงสัตว์ หรือเครื่องมือทางเกษตร ซึ่งปรากฏแก่สายตาของเจ้าพนักงาน หรือประชาชนอยู่แล้ว ผู้เสียภาษีก็จะแสดงไว้ในแบบแสดงรายการในราคา ค่อนข้างต่ำ ส่วนอสังหาริมทรัพย์โดยเฉพาะประเภทไม่มีตัวตนมักจะไม่มีปรากฏ ในแบบแสดงรายการ

ข. การตีราคาทรัพย์สิน ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการจัดเก็บภาษีทรัพย์สิน มาเป็นเวลานาน การดำเนินงานทางด้านการตีราคาเพื่อเสียภาษีทรัพย์สินก็ ใ้ค้มีอยู่แล้ว แต่เนื่องจากปริมาณงานในการตีราคามีอยู่มาก และหน่วยงาน มีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ ผลงานการตีราคาจึงไม่นับอยู่ในขั้นดี ในการตีราคา ทรัพย์สินเพื่อเสียภาษีมรดกและภาษีการให้เงิน ก็ใช้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการ ตีราคาเพื่อเสียภาษีทรัพย์สิน ซึ่งเกิดปัญหาวางประการ คือ

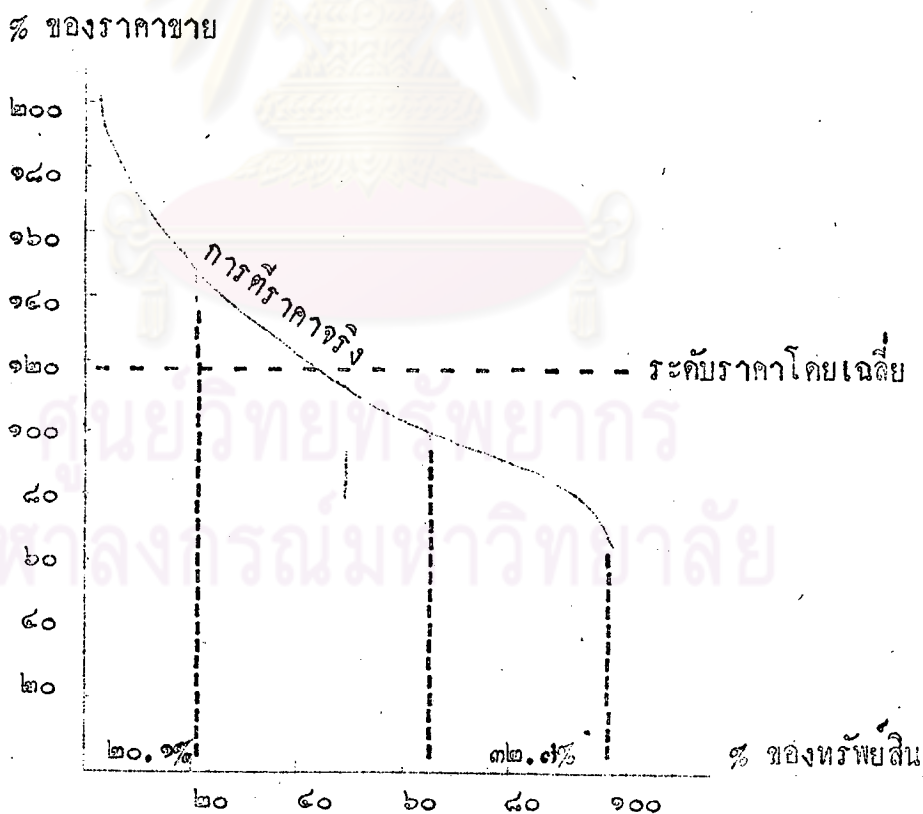
- ๑) อสังหาริมทรัพย์ พนักงานตีราคามักไม่คอยตีราคาใหม่ แต่จะยึดถือ ตามราคาที่ยุ้เสียภาษียื่นไว้ในแบบแสดงรายการ หรืออาจถือตาม ราคาเท่าที่เคยตีไว้ใน การเสียภาษีทรัพย์สิน ซึ่งในการตีราคาเพื่อ เสียภาษีทรัพย์สินนี้ ส่วนมากก็จะยึดถือตามราคาเดิมที่เคยตีไว้เมื่อ หลาย ๆ ปีมาแล้ว ดังนั้น ราคาที่ได้จึงไม่ค่อยตรงกับความจริง

ในกรณีที่เจ้าพนักงานเห็นว่าสมควรมีการตีราคาใหม่ เนื่องจาก มิได้ปรับปรุงราคาหลายปีแล้ว ก็จะทำโดยเพิ่มหรือลดเป็นเปอร์เซ็นต์ ที่คงที่สำหรับทรัพย์สินทุกชิ้น โดยไม่คำนึงถึงลักษณะหรือการเปลี่ยนแปลง

ในมูลค่าของทรัพย์สินแต่ละชิ้น โดยทั่วไปแล้วอสังหาริมทรัพย์ใน
 ชนบทมักถูกที่ราคาสูงกว่าราคาจริง และอสังหาริมทรัพย์ในตัวเมือง
 จะได้รับการที่ราคาต่ำกว่าราคาจริง เช่นเดียวกับอสังหาริมทรัพย์
 ที่มีมูลค่าต่ำจะได้รับการที่ราคาสูงกว่าความจริง และอสังหาริมทรัพย์
 ที่มีมูลค่าสูงจะถูกที่ราคาต่ำกว่าความจริง ดังนั้น ความผิดพลาดใน
 การที่ราคาอสังหาริมทรัพย์เพื่อประเมินภาษีมรดกและภาษีการให้
 จึงมีอยู่ทั่วไป

รูปที่ ๕^๑

การที่ราคาจริงเปรียบเทียบกับระดับราคาโดยเฉลี่ย

๑ M. Slade Kendrick, Public Finance, Principle and Problem, Houghton Mifflin Company, U.S.A., 1951, P.199

รูปที่ ๔ แสดงผลการศึกษาในเรื่อง "Assessing for Taxation in New York State" ของ Bewley Committee ในปี ค.ศ. ๑๙๔๓ โดยใช้ตัวอย่างอสังหาริมทรัพย์จำนวน ๑,๔๔๖ ชนิด ในเมือง Albany มลรัฐ New York จากการศึกษาพบว่า ๓๒.๗% ของอสังหาริมทรัพย์ถูกตีราคาต่ำกว่า ๑๐๐% ของราคาขาย ๒๐.๑% ตีราคาไว้ถึง ๑๕๐% - ๒๐๐% ของราคาขาย โดยเฉลี่ยแล้ว ทรัพย์สินต่าง ๆ จะถูกตีราคาเป็น ๑๑๗.๕% ของราคาขาย แต่ก็มีใ้หมายคามว่า การที่ราคาจริง ๆ จะต้องเท่ากับ ๑๑๗.๕% ของราคาขาย หากการที่ราคาจริง ๆ อยู่ในระดับใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยแล้ว curve ที่ได้ควรจะมีลักษณะราบกว่านี้ ซึ่งแสดงว่าความแปรปรวน (Variance) ของการที่ราคามีน้อย แต่ curve ที่ได้ในรูปที่ ๔ มีความชันมาก แสดงว่ามีความแปรปรวนสูงอันหมายถึงความผิดพลาดในการที่ราคามีมาก โดยที่ราคาได้ห่างไกลจากค่าเฉลี่ยมาก

นอกจากนั้น จากการศึกษาของ Professor Estal Sparlin^๒ ในมลรัฐ Arkansas พบว่า จากจำนวนอสังหาริมทรัพย์ ๗๔๖ ชนิด มีอยู่ ๔๕ ชนิดที่ได้รับการตีราคาในปี ค.ศ. ๑๙๓๕ เช่นเดียวกับในปี ค.ศ. ๑๙๑๔ และ ๕๐% ของที่ดินไม่ได้รับการตีราคาใหม่จากปี ค.ศ. ๑๙๒๐-๑๙๓๑

๒) อสังหาริมทรัพย์ มักประสบปัญหาการไม่แสดงไว้ในรายการคลังได้กล่าวแล้ว และสำหรับอสังหาริมทรัพย์ที่มีตัวคนบางประเภทก็ยากจะตีราคาโดยพนักงานตีราคาธรรมดาได้ เช่น เครื่องเพชรพลอย และงานศิลปะต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ

สำหรับอสังหาริมทรัพย์ประเภทไม่มีตัวคน เช่น หุ่น และพันธบัตร ถ้ามีราคาระบุในตลาดหลักทรัพย์ และถือไว้เป็นจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนที่ออกจำหน่าย ตลอดจนเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเมื่ออยู่เสมอก็ไม่ถืออยู่นาน ก็สามารถตีราคาที่เหมาะสมได้ ไม่มีความยุ่งยากโดยใช้ราคาตลาด เช่น การตีราคาพันธบัตรของรัฐบาล หรือองค์การรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ เป็นต้น แต่ถาจำนวนหุ้นหรือพันธบัตรที่ถืออยู่มีปริมาณมากเมื่อเทียบกับ

จำนวนที่ได้ออกจำหน่ายทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามีปริมาณมากพอที่จะมีสิทธิเข้าควบคุมกิจการที่ออกหุ้นหรือพันธบัตรนั้นแล้ว ราคาที่ระบุไว้ในตลาดหลักทรัพย์ก็อาจไม่ใช่ราคาที่แท้จริง และถ้าหุ้นหรือพันธบัตรนั้นได้ถือไว้เป็นเวลานาน โดยมีได้มีการเปลี่ยนมือ ราคาในตลาดหลักทรัพย์ก็ห่างไกลจากราคาแท้จริงยิ่งขึ้นไปอีก

- ค. หน่วยบริหารงานที่ราคา อาจจะถูกกล่าวได้ว่า ปัญหาในการที่ราคาทรัพย์สินส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับหน่วยงานและพนักงานที่ราคา ซึ่งยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานอาจสรุปได้ดังนี้
- ๑) ลักษณะการบริหารงานแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น บางท้องถิ่นจะมีการบริหารงานเป็นอิสระ โดยพนักงานรับแบบแสดงรายการจากผู้เสียหาย ทำการที่ราคาทรัพย์สินและประเมินภาษี แต่ในบางท้องถิ่นจะมีตัวแทนจากส่วนกลางเป็นผู้ควบคุมในการที่ราคาและประเมินภาษี ซึ่งทำให้การที่ราคาทรัพย์สินในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันไปเลย ก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมในการประเมินภาษี
 - ๒) หน่วยงานที่บริหารงานที่ราคามีขนาดเล็กมาก เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณหรือมูลค่าของทรัพย์สินที่ต้องที่ราคา
 - ๓) พนักงานที่ราคาโดยเฉพาะในส่วนท้องถิ่น ยังมีความรู้ความชำนาญไม่เพียงพอ ทั้งนี้เพราะพนักงานเหล่านี้มิได้มีหน้าที่ที่ราคาโดยเฉพาะงานที่ราคาเป็นเพียงงานบางส่วนนอกเหนือจากงานประจำอื่น ๆ ดังนั้น ความชำนาญในการที่ราคาย่อมเกิดขึ้นได้ยาก
 - ๔) อัตรากำลังเดือนของพนักงานที่ราคาโดยเฉพาะในส่วนท้องถิ่นค่อนข้างต่ำ จึงไม่เป็นที่ดึงดูดใจให้มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงาน
 - ๕) รัฐบาลไม่เห็นความสำคัญของหน่วยงานที่ราคา งบประมาณที่ตั้งไว้เพื่อการนี้ต่ำมาก ตัวอย่าง^๓ เช่น ในมลรัฐ New York ในการที่ราคา

๓ Ibid., P.207

อสังหาริมทรัพย์ในปี ค.ศ. ๑๙๔๔ มี ๒๓ เมือง มีงบประมาณเพื่อการตี
 ราคา \$ ๓,๐๐๐ อีก ๑๖ เมือง มีงบประมาณ \$ ๖,๐๐๐ และงบประมาณ
 หรือค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของมลรัฐ New York ในการตีราคาอสังหาริมทรัพย์
 ในปี ค.ศ. ๑๙๔๔ เป็น \$ ๖๕๑,๐๐๐ ในขณะที่มูลค่าของทรัพย์สินที่ตีราคา
 ได้ = \$ ๒๐,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐ (\$ ๒๐ billion) ฉะนั้น จึงมีงบประมาณ
 \$ ๑ ต่อการตีราคาทรัพย์สินมูลค่าถึง \$ ๒๕,๐๐๐

เนื่องจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงได้มีการคาดการณ์ไว้ว่า ปัญหาในการตีราคา
 ทรัพย์สินจะยังคงมีอยู่ต่อไป เว้นแต่จะได้มีการปรับปรุงหน่วยงานและพนักงานตีราคาใหม่
 ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๕.๑.๒ ความยุติธรรมในการประเมินภาษี ในการบริหารภาษีมรดกและภาษีการให้
 ได้มีการเน้นถึงความสำคัญของความยุติธรรมในการเสียภาษี โดยถือหลักว่า
 มรดกหรือการให้ที่มีมูลค่าเท่ากันควรได้รับการประเมินภาษีในจำนวนเท่ากัน
 แต่ในบางครั้งก็เกิดปัญหาในการให้ความยุติธรรมแก่ผู้เสียภาษี ทั้งนี้เนื่องจาก

ก. การเปลี่ยนแปลงในมูลค่า (Changes in Value) มูลค่าของทรัพย์สิน
 อาจมีการเปลี่ยนแปลงภายหลังวันที่มีผลทางภาษีหรือวันตายของผู้ตายหรือ
 เจ้ามรดก ซึ่งถ้าหากมีการขายทรัพย์สินนั้นในวันที่เจ้ามรดกตาย ก็คงไม่
 เกิดปัญหา เพราะจะประเมินภาษีตามราคาที่ยขายได้ แต่ส่วนใหญ่จะไม่มี
 การขาย ทำให้ต้องมีการตีราคาทรัพย์สิน ซึ่งบางครั้งได้ตีราคาไปอย่าง
 ถูกต้องแล้ว ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงราคาในทางที่มากขึ้นหรือน้อยลงได้
 เช่น เจ้ามรดกตายในขณะที่ราคาหุ้นสูง กองมรดกของเขาจะมีมูลค่าสูง
 แต่ก่อนการแบ่งทรัพย์สินมรดก ราคาหุ้นลดลงอย่างมาก ถ้าใช้ราคาเดิม
 ภาษีจะสูงในขณะที่ผู้รับมรดกได้รับส่วนแบ่งน้อยกว่าเดิม และในทางตรง
 ข้ามตามูลค่าของหุ้นลดลงในขณะที่ตาย และสูงขึ้นเมื่อมีการแบ่งทรัพย์สินมรดก
 ภาษีที่ประเมินได้ก็จะต่ำในขณะที่ผู้รับมรดกได้รับส่วนแบ่งมากกว่าเดิม

- ข. การเปลี่ยนแปลงในอัตรา (Changes in Rates) ความไม่ยุติธรรมในการประเมินภาษีอีกประการหนึ่งคือการเปลี่ยนแปลงในอัตราภาษี ซึ่งไม่ใช่ปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อย แต่ก็อาจเกิดขึ้นได้ ทรัพย์สินมรดกที่มีมูลค่าเท่ากัน อาจเสียภาษีในจำนวนต่างกัน เช่น เจ้ามรดกตายในวันต่างกัน และหลังจากการตายของเจ้ามรดกคนแรก ก็มีการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีมรดก จึงทำให้ภาษีที่ประเมินได้มีจำนวนแตกต่างกัน
- ค. การตายในระยะเวลากว้าง (Interval between Deaths) ความไม่ยุติธรรมประการนี้เกิดจากการที่ผู้รับมรดกได้ตายในระยะเวลาใกล้เคียงกับการตายของเจ้ามรดก ทำให้ทรัพย์สินที่ได้อาจเสียภาษีมรดกไปแล้ว ต้องเสียภาษีซ้ำอีก

ในบางประเทศมีการบรรเทาภาระภาษีสำหรับการตายในระยะเวลากว้าง โดยเก็บภาษีจากการตายของคนถัดไปน้อยลง ยิ่งการตายมีระยะเวลากว้างก็มากเพียงใด ภาษีที่ต้องเสียก็จะยิ่งลดน้อยลงเพียงนั้น สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาไม่มีการบรรเทาภาระภาษีดังกล่าว แต่รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นบางแห่งได้กำหนดมิให้รวมทรัพย์สินที่เคยเสียภาษีมรดกไปแล้วภายใน ๕ ปี เข้ามารวมในกองมรดกเพื่อเสียภาษีอีก

- ๕.๑.๓ การยกให้แก่สถานเพื่อการสวัสดิการ (Gifts to Welfare Institution) การยกให้เพื่อการศึกษา, ศาสนา หรือสถานการกุศลอื่น ๆ ซึ่งเป็นการยกให้โดยเด็ดขาดและมีได้เป็นการหวังผลกำไร จะได้รับการยกเว้นภาษีมรดกและภาษีการให้ ซึ่งในทางทฤษฎีนั้นว่าเหมาะสม เพราะ โบสถ์ มหาวิทยาลัย และสถานการกุศลอื่น ๆ ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ให้เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน การยกทรัพย์สินให้แก่สถานเหล่านี้จึงได้รับการส่งเสริมด้วยการยกเว้นภาษีมรดกและภาษีการให้ แต่เนื่องจากมิได้มีการจำกัดจำนวนที่รับยกเว้น ในบางครั้งจึงเกิดปัญหาจากการที่บุคคลร่ำรวยยกทรัพย์สินให้แก่สาธารณประโยชน์มากเกินไป ทั้งนี้ เพราะการยกให้สถานดังกล่าว ย่อมเป็นการลด

ยอดกองมรดกรวม ทำให้อัตราภาษีที่จะเสียต่ำลง ทั้งยังทำให้ตัวเรามีชื่อเสียงขึ้นด้วย นอกจากนี้ การที่ยอมให้หลักทรัพย์สินที่มรดกให้กับสถาบันเพื่อการสวัสดิการ ก็เท่ากับว่ารัฐบาลยอมให้เจ้ามรดกหรือผู้ตายเป็นผู้จัดลำดับความสำคัญ (priority) ของโครงการต่าง ๆ ที่รัฐบาลจะจัดทำ เพราะส่วนหนึ่งของมูลค่าของหลักทรัพย์สินที่มรดกนั้น เป็นภาษีอากรซึ่งต้องเสียให้แก่รัฐ เพื่อรัฐจะได้นำไปรวมในงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งจะต้องใช้จ่ายไปในกิจการต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญที่รัฐเห็นควร แต่การที่เจ้ามรดกเลือกยอมให้กับกิจการใดใดนั้น จึงเท่ากับให้เจ้ามรดกเป็นผู้จัดลำดับความสำคัญของโครงการต่าง ๆ ของรัฐนั่นเอง ดังนั้น ผู้ร่ำรวยมาก ๆ มักจะเลือกวิธีที่มรดกให้สาธารณประโยชน์มากกว่าจะยอมเสียภาษีในอัตราสูง ตัวอย่างเช่น มหาเศรษฐีชาวอเมริกัน Rockefellers ซึ่งมรดกจำนวนเงินหลายล้านเพื่อการศึกษาและงานวิจัยทางการแพทย์ เป็นต้น ซึ่งชื่อเสียงของเขาก็เป็นที่รู้จักกันทั่วโลก

๕.๑.๔ ปัญหาในเรื่องสินสมรส (Community Property) แต่เดิมนั้น บทบัญญัติในเรื่องสินสมรสของแต่ละท้องถิ่นไม่เหมือนกัน ในบางท้องถิ่นไม่มีข้อยกเว้นสำหรับสินสมรส เมื่อคู่สมรสคนใดคนหนึ่งตาย สินสมรสทั้งหมดจะรวมเข้าในกองมรดกเพื่อเสียภาษี แต่ในบางท้องถิ่น รัฐกำหนดให้รวมเพียง ๕๐% ของสินสมรสเข้าในกองมรดก ซึ่งทำให้เกิดการโต้แย้งเสียเปรียบกันในระหว่างท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น ใน New York คู่สมรสมีทรัพย์สินอยู่ \$ ๑,๐๐๐,๐๐๐ โดยทั้งหมดเป็นสินสมรส ไม่มีสินเดิม เมื่อสามีตายกองมรดกที่ต้องเสียภาษีจะมีมูลค่า \$ ๑,๐๐๐,๐๐๐ แต่ถ้าหากสามีภรรยาผู้นั้นอยู่ใน Texas ซึ่งมีข้อยกเว้นสำหรับสินสมรสแล้ว กองมรดกที่ต้องเสียภาษีก็จะมีมูลค่าเพียง \$ ๕๐๐,๐๐๐ เพราะอีก \$ ๕๐๐,๐๐๐ จะตกเป็นของภรรยาโดยไม่ต้องเสียภาษี

เนื่องจากการโต้แย้งและเสียเปรียบในระหว่างท้องถิ่น จึงได้มีการแก้ไขในปี ค.ศ. ๑๙๕๒ โดยให้ทุกท้องถิ่นรวมทรัพย์สินทั้งหมดของคู่สมรส

เข้าในกองมรดกเพื่อเสียภาษี ยกเว้นสินเคิมของผู้ยังมีชีวิตอยู่ นับเป็นการ
แก้ปัญหาค่าโอนเปรียบเทียบเสียเปรียบของผู้เสียภาษีไปได้ แต่ก็ทำให้เกิดปัญหา
ใหม่ขึ้นดังนี้.-

- ก. เป็นการยากที่จะติดตามได้ว่า ทรัพย์สินใดเป็นสินเคิมของผู้ยังมีชีวิตอยู่
- ข. ในกรณีกองมรดกมีมูลค่าสูง จำนวนภาษีที่เสียอาจจะมากกว่าครึ่งของ
กองมรดก ดังนั้น ถ้าคิดวาคึ่งของกองมรดกหรือสินสมรสเป็นของผู้ยังมี
มีชีวิตอยู่แล้ว ก็เท่ากับว่าผู้ยังมีชีวิตอยู่ต้องรับภาระภาษีโดยไม่ได้รับมรดก

จากปัญหายากดังกล่าว ในปี ค.ศ. ๑๙๔๔ จึงมีการเปลี่ยนแปลง
บทบัญญัติใหม่ โดยกำหนดให้สามีหรือภรรยาสามารถโอน ๕๐% ของสินสมรสให้
แก่อีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่ต้องเสียภาษี แต่มีข้อแม้ว่า จะต้องโอนให้โดยเด็ดขาด
นั่นคือ ผู้รับจะได้รับกรรมสิทธิ์และอำนาจในการขายโอนทรัพย์สินนั้นอย่างเต็มที่
และในการคำนวณภาษีมรดกใหม่มีการหักลดหย่อนให้แก่คู่สมรสอีก ๕๐% ของ
ทรัพย์สินที่เหลือหลังจากหักค่าใช้จ่าย และหนี้สินตั้งไกลแล้วในพหุหลักการ
ภาษีมรดกและภาษีการให้

๕.๑.๕ การหลบเลี่ยงภาษี การหลบเลี่ยงภาษีมรดกโดยการให้ก่อนถึงแก่ความตาย
นับเป็นขอบกพรองของภาษีมรดกและภาษีการให้ที่ได้มีการใช้กันอย่างกว้างขวาง
วิธีการที่สำคัญและแนนอนที่สุดได้แก่ การยกทรัพย์สินให้ผู้อื่นก่อนที่ตนจะตาย แม้ว่า
จะโต้แย้งกันโดยมีการเก็บภาษีการให้ และให้รวมการให้ในลักษณะที่คาดว่า
จะถึงแก่ความตายเข้าในกองมรดกเพื่อเสียภาษีด้วยก็ตาม ก็ยังมีช่องทางให้
ผู้เสียภาษีสามารถหลบเลี่ยงได้หลายวิธีการดังต่อไปนี้.-

- ก. โดยใช้การให้และภาษีการให้เป็นเครื่องมือ เนื่องจากการให้ที่มีมูลค่า
ไม่เกิน \$ ๓,๐๐๐ ต่อผู้รับ ๑ คนใน ๑ ปี ได้รับยกเว้นภาษี ดังนั้น
ในครอบครัวที่ร่ำรวยพออาจยกทรัพย์สินให้ลูก ๖ คน คนละ \$ ๓,๐๐๐
ทุกปี ถ้าเป็นเวลา ๑๐ ปี ก็จะสามารถหลบเลี่ยงภาษีไปได้ \$ ๑๘๐,๐๐๐

นอกจากนี้ยังมีชอยกเวนสำหรับการให้ตลอดชีวิตของผู้ให้อีก \$ ๓๐,๐๐๐ ซึ่งผู้ให้มีสิทธิจะโชชอยกเวนนี้เข้าก็ได้เพียงปีเดียว ส่วนใหญ่มักจะใช้ในปีที่มีการยกทรัพย์สินให้ผู้อื่นเป็นจำนวนมาก เพื่อจะได้ไม่ต้องเสียภาษีในอัตราสูง

ข้อได้เปรียบของภาษีการให้อีกอย่างก็คือ ภาษีการให้เมื่ออัตราเป็น ๖ ของภาษีมรดก ดังนั้น แม้จะต้องเสียภาษีการให้ก็ยังได้เปรียบกว่าการเสียภาษีมรดกอยู่ดี โดยเฉพาะในกรณีที่ทรัพย์สินมรดกมีอยู่เป็นจำนวนมาก การให้จะลดหย่อนมรดกที่ต้องเสียภาษีในอัตราสูง มาเป็นเสียภาษีการให้ในอัตราต่ำ

ทรัพย์สินที่คาดว่าจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้น มักจะถูกยกให้ผู้อื่น เพื่อมูลค่าที่เพิ่มขึ้นจะได้ไม่เป็นภาระของผู้ให้ในการเสียภาษีมรดก นอกจากนั้น ในกรณีที่ผู้ให้มีรายได้น้อยกว่าผู้รับ การยกทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดรายได้ก็ทำให้ได้เปรียบในการเสียภาษีเงินได้อีกด้วย เพราะรายได้จากทรัพย์สินต้องเสียภาษีเงินได้ในอัตราก้าวหน้า การยกทรัพย์สินนั้นให้ผู้รับจะทำให้ยอดรวมภาษีเงินได้ของผู้ให้และผู้รับน้อยกว่าภาษีเงินได้ของผู้ให้ ถ้าหากผู้ให้ยังคงถือทรัพย์สินนั้นอยู่ ข้อได้เปรียบนี้ใช้ได้เฉพาะในกรณีที่ผู้ให้มีรายได้น้อยกว่าผู้รับเท่านั้น

- ข. ปัญหาในการพิสูจน์ว่า การให้นั้นเป็นการให้ในลักษณะที่คาดว่าจะตายหรือไม่ โดยปกติการให้จะต้องเสียภาษีการให้ แต่ถาเป็นการให้ที่อยู่ในลักษณะที่คาดว่าจะตาย ให้รวมการให้ในไว้ในกองมรดก เพื่อเสียภาษีมรดกซึ่งมีอัตราสูงกว่า ดังนั้น จึงเกิดความยุ่งยากในการบริหาร เพราะมักพบกับข้อโต้แย้งของทายาทอยู่เสมอว่า การให้ดังกล่าวผู้ให้มีโอกาสคิดว่าก่อนจะตาย ซึ่งได้มีการพิสูจน์ความกั้นในศาล จากช่วงระยะตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ปี ค.ศ. ๑๙๓๘ - ๑ เมษายน ปี ค.ศ. ๑๙๔๔

เป็นจำนวน ๑๑๒ คดี ในจำนวนนี้มีอยู่ ๕๒ คดีที่ขึ้นศาล Federal Court และฝ่ายรัฐบาลชนะ ๒๔ คดี ส่วนอีก ๖๐ คดีขึ้นศาล Tax Court ซึ่ง รัฐบาลชนะเพียง ๑๔ คดีเท่านั้น สรุปแล้วมีการฟ้องร้องกัน ๑๑๒ คดี และรัฐบาลชนะเพียง ๓๘ คดีเท่านั้น เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะทายาท เป็นผู้ใกล้ชิดกับผู้ตายยอมรับถึงความไม่เป็นไป และสามารถอ้างอิงหลักฐาน ได้ดีกว่ารัฐบาล

ได้มีการพยายามยุทูปัญหายุ้งยากนี้ ซึ่งต่อมาก็ได้มีข้อกำหนดว่า การให้ใด ๆ ที่ให้ภายใน ๓ ปีก่อนการตายของผู้ให้ถือว่าเป็นการให้ ที่คาดว่าจะตาย และให้รวมในกองมรดกเพื่อเสียภาษีมรดกด้วย ในกรณีที่เสียภาษีการให้ไปแล้ว ก็ให้หักออกจากภาษีมรดกได้

ค. ผู้เสียภาษีอาจหลบเลี่ยงภาษีมรดกได้ ๑ชั่วอายุคน (generation) ดังนี้.-

๑) ทายการยกทรัพย์สินให้แก่บุตรเพื่อใช้เลี้ยงชีวิตไปจนตลอดชีวิต (for life) โดยกำหนดไว้ว่าหลังจากบุตรตาย ถ้าทรัพย์สินนี้ ยังอยู่ที่ให้ตกเป็นของหลานต่อไป ในกรณีเช่นนี้เขาจะเสียภาษีการให้ เมื่อยกให้บุตรเท่านั้น และเมื่อบุตรตายก็ไม่ต้องรวมทรัพย์สินนี้เข้า ในกองมรดกเพื่อเสียภาษีอีก เพราะไม่ถือเป็นทรัพย์สินของบุตร ต้องตกทอดเป็นของหลานต่อไป เมื่อหลานตายจึงเสียภาษีมรดก สำหรับทรัพย์สินนี้ จึงหลบเลี่ยงภาษีไปได้สำหรับบุตร

๒) เช่นเดียวกัน ถ้าผู้ตายจะไม่ยกให้แก่บุตรขณะที่เขายังมีชีวิตอยู่ แต่ ทิ้งไว้เป็นมรดกให้บุตร โดยระบุให้บุตรมีอำนาจจ่ายโอน (special power of appointment) ในทรัพย์สินนั้น นั่นคือบุตรมีสิทธิ กำหนดชื่อทายาทคนต่อไปได้ ดังนั้น ผู้ตายจะเสียภาษีมรดกแต่ เมื่อบุตรตายจะสามารถหลบเลี่ยงภาษีมรดกไปได้ เพราะทรัพย์สิน นั้นระบุชื่อเป็นของหลาน

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่ามีความหลีกเลี่ยงภาษีโดยการโอนข้าม generation คือแทนที่จะให้กรรมสิทธิ์ทรัพย์สินนี้แก่บุตรก็ให้ตกทอด เป็นของหลาน แต่ให้บุตรมีสิทธิไปประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นได้ ทั้งนี้ก็ เพื่อให้สามารถประหยัดภาษีไปได้ ๑ ครั้ง

- ง. การตั้งกองทุนสะสม (trust fund) แทนที่จะยกทรัพย์สินให้แก่ ผู้อื่น ผู้ให้อาจนำทรัพย์สินนั้นมาก่อตั้งเป็น trust fund ดำเนินกิจการ ภายใต้การดูแลของ trustee สำหรับผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการ ก็ถือเป็นของกองทุน trustee ซึ่งอาจเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ผู้ให้ จะเป็นผู้บริหารและใช้จ่ายผลกำไรตามคำสั่งของผู้ให้ ดังนั้น ทรัพย์สิน ส่วนที่นำไปก่อตั้งกองทุนสะสมก็สามารถหลีกเลี่ยงภาษีการให้ไปได้
- จ. การยกให้อย่างลับ ๆ บางคนหลบเลี่ยงภาษีโดยไม่ยอมยกทรัพย์สินให้ผู้ อื่นโดยเปิดเผย ซึ่งบางครั้งการยกให้โดยเสียภาษีการให้ ก็มีอะไรจะคิด เปรียบภาษีมรดกเสมอไป ตัวอย่างเช่น สามียกทรัพย์สินให้แก่ภรรยา และเสียภาษีการให้ไปแล้ว ถ้าภรรยาตายก่อนสามี ทรัพย์สินชิ้นนั้นก็ จะรวมอยู่ในกองมรดกเพื่อเสียภาษีมรดกอีก ดังนั้น แทนที่จะได้เปรียบ เนื่องจากเลือกเสียภาษีการให้ซึ่งมีอัตราต่ำกว่าภาษีมรดก กลับเสีย เปรียบโดยต้องเสียทั้งภาษีการให้และภาษีมรดก

ปัญหาในการหลบเลี่ยงภาษีนี้เป็นปัญหาใหญ่ และมีช่องทางหลบเลี่ยงได้มากโดยไม่ ผิดกฎหมาย เช่น การให้ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม หน่วยบริหารงานภาษีของประเทศ สหรัฐอเมริกา ก็กำลังพยายามหาทางปรับปรุงเพื่อให้การหลบเลี่ยงลดน้อยลง ได้มีผู้เสนอ แนววิธีการแก้ไขต่าง ๆ เช่น ให้ลดอัตราภาษีมรดกหรือให้ยกเด็กภาษีมรดกและภาษีการให้ แล้วเก็บภาษีจากการโอนทรัพย์สินแทน เป็นต้น ซึ่งจนกระทั่งปัจจุบัน ก็ยังมีใคร่การตัดสินใจเปลี่ยนแปลงอัตราหรือยกเด็กภาษีมรดกและภาษีการให้แต่อย่างใด

๕.๑.๖ ปัญหาการแข่งขันกันระหว่างรัฐบาลท้องถิ่น (State Competition) เป็นปัญหาอีกประการหนึ่งในการจัดเก็บภาษีมรดก ซึ่งการแข่งขันกันระหว่างรัฐบาลท้องถิ่นมีดังนี้. -

ก. การแข่งขันกันไม่เก็บภาษีมรดก ในต้นปี ค.ศ. ๑๙๒๐ มีบางรัฐไม่จัดเก็บภาษีมรดก ทั้งนี้เพื่อเป็นการดึงดูดใจผู้ร่ำรวยให้เข้ามาอยู่ในรัฐ ซึ่งจะทำให้รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจการของบุคคลเหล่านั้น การไม่เก็บภาษีมรดกนี้ ทำให้รัฐอื่น ๆ ที่มีการจัดเก็บต้องประสบกับปัญหา โดยเฉพาะในรัฐที่มีอัตราภาษีสูง เพราะทำให้มีผู้อพยพไปอยู่รัฐอื่นเป็นจำนวนมาก

ปัญหานี้ต่อมาได้รับการแก้ไขโดยให้มีการบรรเทาภาระภาษีสำหรับภาษีมรดกในรัฐบาลท้องถิ่น คือในการจัดเก็บภาษีมรดกโดยรัฐบาลกลางจะสามารถลดภาษีมรดกที่เสียให้แก่รัฐบาลท้องถิ่นไปหักออกได้สูงถึง ๔๐% ของภาษีที่ประเมินได้โดยรัฐบาลกลาง

ข. การแข่งขันกันแย่งสิทธิในการจัดเก็บภาษีมรดกจากทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน

ในต้นปี ค.ศ. ๑๙๒๐ เช่นกัน หลายรัฐมีปัญหาเกี่ยวกับการเก็บภาษีซ้อนสำหรับทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน คือในกรณีที่ผู้ตายเป็นผู้ที่อยู่ในรัฐใด รัฐนั้นก็จัดเก็บภาษีมรดกจากทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตนซึ่งอยู่นอกรัฐด้วย ขณะเดียวกัน รัฐซึ่งทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ก็จะเก็บภาษีจากทรัพย์สินอีกเช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้น ในกรณีที่เงินหุ้น ถาวรสิทธิ์ที่ออกหุ้นนั้นอยู่ในรัฐใด รัฐนั้นก็ตามเก็บภาษีมรดกจากหุ้น ไม่ว่าจะหุ้นนั้นจะอยู่ในที่ใด

ปัญหานี้ได้รับการแก้ไขโดยขอยุติว่า ถ้าผู้ตายเป็นผู้ที่อยู่ในรัฐใดก็ให้รัฐนั้นเก็บภาษีมรดกจากทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตนของผู้ตาย ไม่ว่าจะทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในที่ใดก็ตาม และถ้าอสังหาริมทรัพย์และทรัพย์สินที่มีตัวตนของผู้ตายตั้งอยู่ในรัฐใด ก็ให้รัฐนั้นมีสิทธิเก็บภาษีได้ ไม่ว่าจะผู้ตายจะเป็นผู้อยู่ในรัฐใดก็ตาม

ปัญหาต่าง ๆ ข้างต้น ทางกระทรวงการคลังของสหรัฐอเมริกาได้พยายามแก้ไขอยู่ตลอดเวลา ซึ่งก็มีทั้งที่ประสบผลสำเร็จ และมีทั้งที่ล้มเหลว อย่างไรก็ตาม ประเทศอื่น ๆ ที่มีการจัดเก็บต่างก็ต้องเผชิญกับปัญหาเช่นกัน และปัญหาเหล่านั้นอาจแตกต่างกันไป ตามแต่ลักษณะของกฎหมายและการบริหารงานภาษีอากรของแต่ละประเทศ

๕.๒ ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในประเทศไทย

ประเทศไทยได้เคยมีประสบการณ์ในการจัดเก็บภาษีมรดกมาแล้วในอดีต ทั้งยังสามารถศึกษาถึงวิธีการปฏิบัติจัดเก็บตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ดังนั้น ถ้าหากได้มีการเตรียมการไว้อย่างดีแล้ว ก็น่าจะประสบผลสำเร็จในการจัดเก็บภาษีมรดกและภาษีการให้ การประสบผลสำเร็จมีใ้หมายความว่า จะไม่เกิดปัญหาในการบริหารจัดการจัดเก็บ แต่หมายถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ ซึ่งวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีมรดกและภาษีการให้โดยทั่วไปอาจสรุปได้ดังนี้ -

- ๑) เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่รัฐบาล
- ๒) เพื่อปรับปรุงโครงสร้างของระบบภาษีอากร
- ๓) เพื่อเป็นการติดตามจัดเก็บภาษีที่ใดเคยหลีกเลี่ยงไว้ระหว่างที่เจ้ามรดกยังมีชีวิตอยู่
- ๔) เพื่อเป็นการสร้างความเป็นธรรมในสังคม

สำหรับรายละเอียดของหัวข้อข้างต้น ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ ๔ ภายใต้หัวข้อผลดีในการจัดเก็บ ซึ่งจะไม่ขออธิบายซ้ำอีก

ปัญหาในการจัดเก็บ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากจะพยายามหาหนทางป้องกัน และแก้ไขไว้ล่วงหน้า ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้แก่

- ๕.๒.๑ ปัญหาในค่านับตามกฎหมาย ปัญหาในค่านับบัญชีของกฎหมายนี้ มักจะเกิดเนื่องจากความไม่รัดกุมในการร่างกฎหมาย การใช้ถ้อยคำที่คลุมเครือ หรือใช้ภาษาที่เข้าใจได้ยาก เป็นเหตุใหญ่เสียภาษีต้องเสียเวลาที่จะทำความเข้าใจ

กับกฎหมาย หรืออาจใช้ของโหวของกฎหมาย เพื่อหลีกเลี่ยงภาษี ผู้เสียภาษี
บางคนอาจต้องวางจางนักกฎหมายให้ตีความบทบัญญัติให้ชัดเจน หรือขอคำ
แนะนำเพื่อหลีกเลี่ยงภาษีโดยไม่ผิดกฎหมาย

วิธีการป้องกันและแก้ไข

ในการร่างกฎหมายนั้น นักกฎหมายเข้าใจดีว่า ถ้อยคำและเนื้อความ
ในกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้ต้องพิจารณาดังนี้.-

- ภาษาที่ใช้ควรง่ายต่อความเข้าใจ ไม่มีถ้อยคำที่คลุมเครือ เพื่อผู้เสียภาษี
จะได้ไม่ต้องเสียค่าจ้างให้นักกฎหมายตีความในกฎหมายอีก
- เนื้อความของกฎหมายต้องครอบคลุมสิ่งที่ต้องการโคหมก เพื่อมิให้มีช่อง
โหวในการหลีกเลี่ยงภาษี เช่น ควรมีคำจำกัดความให้ชัดเจนสำหรับคำ
ที่จะเกิดปัญหาในการตีความ เช่น คำว่า การให้รวมถึงการใ้บ้าง หรือ
ฐานภาษี ประกอบด้วยทรัพย์สินใ้บ้าง เป็นต้น
- บทกำหนดโทษ ควรคำนึงถึงความยุติธรรม โดยสามารถลงโทษผู้กระทำ
ผิดทุกคนได้อย่างทั่วถึง

๕.๒.๒ ข้อบกพร่องในการบริหาร ในการบริหารภาษีมรดกและภาษีการให้ ผู้บริหาร
และหน่วยบริหารนับเป็นส่วนสำคัญที่ควรมีประสิทธิภาพคือพอที่จะปฏิบัติตามการตาม
กฎหมาย เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ แต่เนื่องจากลักษณะของภาษี
มรดกและภาษีการให้เปิดช่องทางให้หลบเลี่ยงภาษีได้มากจึงจะโคกล่าวต่อไป
ประกอบกับระบบการบริหารภาษีอากรของประเทศไทยโดยทั่วไปยังมีประสิทธิภาพ
ไม่ตีพอ ดังนั้น จึงอาจเกิดปัญหาในการบริหารหลายประการ คือ

- ก. การสำรวจผู้ตายและทรัพย์สิน ผู้บริหารจำเป็นต้องทราบถึงการตาย
และรายละเอียดของทรัพย์สินของผู้ตายทั้งหมด เพื่อกำหนดค้ำผู้เสียภาษี
และฐานภาษี ในทางปฏิบัติเป็นการยากสำหรับฝ่ายบริหารที่จะทราบถึง

ข้อเท็จจริงเหล่านี้ทั้งหมดได้ เพราะผู้รับผิดชอบในการเสียภาษีย่อมมีความโน้มเอียงที่จะบิดบังรายละเอียดของทรัพย์สินเพื่อหลีกเลี่ยงภาษีมรดกอยู่แล้ว

- ข. การที่ราคาทรัพย์สิน ทรัพย์สินในกองมรดกนั้นเมื่อถูกฆนิก และไม่สามารถกำหนดการที่ราคาไว้ได้โดยแน่ชัด บางชนิดก็สามารถที่ราคาได้ง่ายโดยอาศัยราคาตลาดที่ทำการซื้อขายทรัพย์สินนั้นอยู่เป็นประจำ หรืออาศัยราคามาตรฐานที่ใช่เป็นเกณฑ์ในการจัดเก็บภาษีประเภทอื่น เช่น การที่ราคาที่ดิน เป็นต้น แต่ทรัพย์สินบางชนิดก็ไม่สามารถหาหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการประเมินราคาได้ เช่น วัตถุโบราณ ภาพเขียน และ ศิลปกรรมอื่น ๆ เป็นต้น การผิดพลาดในการที่ราคาก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อผู้เสียภาษี สำหรับประเทศไทย การที่ราคาทรัพย์สินเพื่อเสียภาษียังมีการใช้ไม่กว้างขวาง เนื่องจากไม่มีการจัดเก็บภาษีทรัพย์สิน เท่าที่จัดเก็บอยู่ในปัจจุบัน จัดเก็บเฉพาะภาษีโรงเรือนและที่ดิน และภาษีบำรุงท้องที่ ซึ่งจัดเก็บจากอสังหาริมทรัพย์บางชนิดเท่านั้น
- ค. การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย แม้ปัญหาทางด้านกฎหมายจะได้รับการป้องกันไว้อย่างดี กล่าวคือ ตัวบทกฎหมายมีความรัดกุมไม่เปิดช่องโหว่ให้มีการหลีกเลี่ยงภาษีได้ แต่ตามผู้เสียภาษีไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมายนั้นแล้ว กฎหมายนั้นก็ใช้ไม่ได้ผล ในประเทศไทย ประชาชนจำนวนมากไม่เห็นความสำคัญของกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายภาษีอากร ซึ่งเป็นกฎหมายบังคับเรียกเก็บเงินจากประชาชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่มีความรู้และไม่เข้าใจถึงความสำคัญและประโยชน์ของภาษีอากร หรืออาจเป็นการจงใจจะละเลยไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎหมายเพื่อหลีกเลี่ยงภาษีอากร จึงเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารที่จะบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย

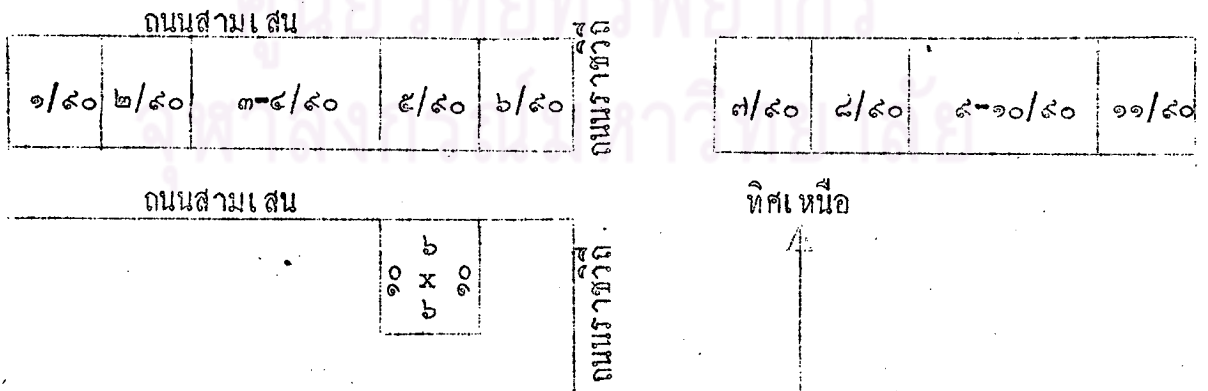
วิธีการป้องกันและแก้ไข

ในการปฏิบัติจกเก็บ อาจเกิดปัญหาอื่น ๆ ที่มีได้คาดคิดมาก่อน ซึ่งฝ่ายบริหารมีหน้าที่แก้ไขปัญหานั้นเฉพาะหน้า สำหรับปัญหาข้างต้น ควรเตรียมการป้องกันและแก้ไขไว้ล่วงหน้าดังนี้.-

- การสำรวจผู้ตายและทรัพย์สิน ให้กำหนดไว้ในบทบัญญัติภาคีมรดก บังคับให้ผู้รับผิดชอบในการเสียหายแจ้งการตายต่อเจ้าพนักงานภายในระยะเวลาที่กำหนด และยื่นแบบแสดงรายการทรัพย์สินของผู้ตายภายในระยะเวลาที่กำหนดด้วย ทั้งนี้ต้องให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในการสอบสวนตรวจสอบขอบัญชีเอกสาร ตลอดจนให้สิทธิในการเปิดคู่มือบัญชีที่เก็บทรัพย์สินของผู้ตายได้ สำหรับกรณีที่ต้องทราบว่า ได้มีการยกย้ายทรัพย์สินในกองมรดกเพื่อหลีกเลี่ยงภาษีก็ให้อธิบดีมีอำนาจในการอายัดทรัพย์สินนั้นได้
 - การตีราคาทรัพย์สิน นอกจากจะขึ้นอยู่กับความมีประสิทธิภาพของหน่วยงาน ความรู้และความชำนาญงานของพนักงานที่ราคาแล้ว ก็ยังขึ้นอยู่กับลักษณะของทรัพย์สินด้วยว่า มีความยากง่ายในการตีราคาเพียงใด โดยอาจแยกประเภทของทรัพย์สินออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ อสังหาริมทรัพย์ และ สังหาริมทรัพย์ ซึ่งจะได้อธิบายถึงวิธีการตีราคาต่อไป
- ๑) อสังหาริมทรัพย์ มีหลักเกณฑ์ในการตีราคาที่ยากกว่าแน่นอน แต่เนื่องจากเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูง และขั้นตอนในการตีราคาค่อนข้างสลับซับซ้อน จึงทำให้การตีราคาทำได้ไม่ไถ่กายนัก ซึ่งวิธีการตีราคาอสังหาริมทรัพย์ที่ใช้น้อยมี ๓ วิธี คือ.-
- ก. ราคาต้นทุน (Cost approach)
 - ข. ราคาตลาด (Market approach)
 - ค. รายได้จากทรัพย์สิน (Income approach)

รายละเอียดของการที่ราคาด้วยวิธีทั้ง ๓ จะใกล้เคียงกันไป
ขั้นตอนการที่ราคาอสังหาริมทรัพย์ สำหรับการที่ราคาที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง
โดยแยกที่ราคาคณะส่วนนั้น ได้มีกล่าวไว้อย่างละเอียดแล้วในวิทยานิพนธ์
เรื่อง "ปัญหาในการบริหารจัดเก็บภาษีทรัพย์สิน" ดังนั้น ในที่นี้จะ
ขอเสนอวิธีการที่ราคาที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งมีขั้นตอนในการที่ราคาคงนี้:-

- ๑.๑) การกำหนดปัญหาในการที่ราคา พนักงานที่ราคาจะต้องเข้าใจถึง
ลักษณะของงานอย่างชัดเจน โดยจะต้องระบุถึงปัญหาในการที่
ราคาไวล่วงหน้า เช่น ทรัพย์สินที่จะที่ราคาเป็นทรัพย์สินชนิดที่
ไม่มีการขายในตลาดมาเป็นเวลานาน หรือในการที่ราคาทรัพย์สิน
ชนิดนี้อาจต้องขอความร่วมมือและความช่วยเหลือจากผู้เป็นเจ้าของ
ของทรัพย์สินชนิดเดียวกันในบริเวณใกล้เคียงหรือบริเวณทางไกล
เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องระบุไว้พร้อมทั้งวิธีการอื่น
ใดที่จะได้ข้อมูลมาเพื่อแก้ปัญหา
- ๑.๒) การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะที่ราคา ต้องทราบว่าเป็น
อสังหาริมทรัพย์ประเภทใด เช่น ไซเป็นที่อยู่อาศัย โรงงาน ร้านค้า
 ฯลฯ นอกจากนั้นต้องรวบรวมรายละเอียดอื่น ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน
 อาทิเช่น ทำเลที่ตั้ง อาณาเขตหรือเนื้อที่ของทรัพย์สิน ตลอดจน
ทิศทางที่ตั้ง และควรเขียนภาพแสดงประกอบไว้ด้วย ดังตัวอย่าง

๕ ชีตา เพียรสุทธะ, "ปัญหาในการบริหารจัดเก็บภาษีทรัพย์สิน" (Problems of
Property Tax Administration) วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาการบัญชี,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘

- ๑.๓) การรวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง ที่มีความสำคัญต่อการขึ้นลงของราคาทรัพย์สินนั้น เช่น ถ้าในระยะเศรษฐกิจตกต่ำ ราคาทรัพย์สินย่อมต่ำลง หรือในยาม สภาวะบ้านเมืองไม่สงบ เช่น เกิดสงคราม ราคาทรัพย์สินก็อาจ ขึ้นไปได้สูงมาก สภาพของสังคมก็มีส่วนทำให้ราคาทรัพย์สินแตกต่างกันไป ถ้าทรัพย์สินตั้งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นทำเลที่คนร่ำรวยอยู่ ก็น่ามาก ทรัพย์สินนั้นก็จะมีราคาสูงตามไปด้วย เป็นต้น
- ๑.๔) การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมไว้ทั้งข้อมูลโดยเฉพาะเกี่ยวกับทรัพย์สิน และข้อมูลทั่ว ๆ ไป ซึ่งจะมีผลต่อราคาของทรัพย์สินทั้งในปัจจุบันและอนาคต
- ๑.๔.๑) สภาพของที่ดิน ไร่ ไร่ประโยชน์หรือปล่อยให้รกร้าง
- ๑.๔.๒) สิ่งปลูกสร้างอยู่ในสภาพที่เพียงใด
- ๑.๔.๓) สถานที่ตั้งของทรัพย์สิน เป็นที่ดึงดูดให้คนเข้ามาอยู่เพียงใด มีเสียงรบกวน หรือมีความเป็นธรรมชาติ ลักษณะของเพื่อนบ้าน เป็นอย่างไร
- ๑.๔.๔) การคมนาคมสะดวกเพียงใด ความใกล้กับสิ่งให้อำนวยความสะดวกและความสะดวกสบาย เช่น ใกล้ศูนย์การค้า โรงภาพยนตร์ หรือไม
- ๑.๔.๕) มีสาธารณูปโภคอย่างพร้อมเพียงหรือไม่ เช่น มีไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ หรือไม และใกล้กับบริการต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น สถานีตำรวจ สถานีดับเพลิง ฯลฯ หรือไม
- ๑.๕) วิธีการที่ราคาทรัพย์สิน ควรใช้หลาย ๆ วิธี เพื่อพิจารณาประกอบกัน ดังนี้ :-
- ๑.๕.๑) ราคาต้นทุน วิธีนี้เป็นการประมาณต้นทุนทดแทนเพื่อให้ได้ ทรัพย์สินชนิดเดียวกันในสภาพใกล้เคียงกัน ซึ่งมีวิธีการดังนี้

- ก. ประมาณราคาของที่ดิน
- ข. ประมาณต้นทุนในการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างขึ้นมาใหม่ โดยใช้ราคาในวันที่ที่ราคาซึ่งในนั้นคือวันตายนั่นเอง
- ค. ประมาณค่าเสื่อมราคาสะสมของสิ่งปลูกสร้าง
- ง. หักค่าเสื่อมราคาสะสมออกจากต้นทุนในการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างขึ้นมาใหม่ซึ่งประมาณไว้ เพื่อให้ได้ราคาสิ่งปลูกสร้างในปัจจุบันใกล้เคียงกับสภาพจริงมากที่สุด หลังจากนั้นจึงนำราคาที่ดินบวกเข้าไป ก็จะได้ราคาของที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง

ตัวอย่าง^๖

การประมาณต้นทุนสิ่งปลูกสร้างใหม่

ตัวอาคาร

๑๘๒๗ ตารางฟุต @ \$ ๘.๐๐	\$ ๑๑,๔๑๖.-	
ทางเดินเข้าสู่อาคาร ๑๓๑ ตารางฟุต @ \$ ๔.๐๐	๕๒๔.-	
ทางเดินคานขวาง ๑๘ ตารางฟุต @ \$ ๕.๐๐	๙๐.-	\$ ๑๒,๐๓๐.-

นอกตัวอาคาร

ระเบียงนั่งเล่น	๑๕๐.-	
ลานจอดรถ	๑๕๐.-	
กันสาด	๑๐๐.-	
หน้าต่างบานเกล็ด	๑๑๐.-	
เครื่องทำความร้อน	๒๕๐.-	
เครื่องระบายอากาศ (พักลม)	๒๒๕.-	๑,๐๑๕.-
รวมต้นทุนสิ่งปลูกสร้างใหม่		๑๓,๐๕๐.-
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม (ดูตัวอย่างหน้า ๘๘)		๓,๓๕๐.-
ราคาสิ่งปลูกสร้างหลังหักค่าเสื่อมราคาสะสม		๙,๗๐๐.-
บวก ราคาที่ดินจากการเปรียบเทียบ		๒,๕๐๐.-
ราคาที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง		\$ ๑๒,๒๐๐.-

^๖ Ibid., P.374

หมายเหตุ ราคาที่ดินจากการเปรียบเทียบนั้น ใช้วิธีการที่ราคาแบบราคาตลาด ซึ่งจะคู่ได้ จากตัวอย่างในหน้า ๑๐๐

วิธีการคำนวณค่าเสื่อมราคาสะสม เนื่องจากค่าเสื่อมราคาสะสมจะต้องนำมาหักออก จากต้นทุนในการก่อสร้างอาคารใหม่ ฉะนั้นความถูกต้องของตัวเลขค่าเสื่อมราคาสะสม จึงเป็นสิ่งสำคัญ มิฉะนั้นแล้ว ราคาที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างที่เจ้าพนักงานที่ราคาไว้อยม ผิดพลาดหมด สำหรับวิธีการคำนวณค่าเสื่อมราคาสะสมที่นิยมกันมี ๒ วิธีคือ.-

๑. วิธีทางทฤษฎี (The theoretical method) ตามวิธีนี้การกำหนดอายุการใช้งานของสิ่งปลูกสร้างเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งโดยความจริงแล้ว สิ่งปลูกสร้างไม่ว่าจะ ตั้งอยู่ที่ใด ก็จะมีการเสื่อมสภาพหรือมีอายุการใช้งานเท่า ๆ กัน แต่ในทาง เศรษฐศาสตร์ สถานที่ตั้งของอาคารมีส่วนทำให้อาคารเสื่อมไปไ้เร็วหรือช้าต่าง กันด้วย เช่น ในท้องถิ่นที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว หรือใน ย่านใจกลางเมืองหลวง อาคารจะมีอายุการใช้งานน้อยกว่าในถิ่นที่ความเจริญ ทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างเชื่องช้า หรือในชนบท

วิธีการคำนวณค่าเสื่อมราคาตามทฤษฎีนี้ มีอยู่หลายวิธี เช่น วิธีอัตราเส้นตรง ซึ่งคิดค่าเสื่อมราคาของอาคารเท่า ๆ กันทุกปี วิธีอัตราส่วนที่ลดลง คิดค่าเสื่อม ราคาในปีแรก ๆ มากกว่าปีหลัง ๆ และวิธีอัตราส่วนที่เพิ่มขึ้น คิดค่าเสื่อมราคา ในปีแรก ๆ น้อยกว่าปีหลัง ๆ เป็นต้น สำหรับค่าเสื่อมราคาสะสมจะได้จากการ บวกค่าเสื่อมราคาเข้าด้วยกันตามจำนวนปีที่ใช้งานไปแล้ว

๒. วิธีการสำรวจ (The quantity survey method) เนื่องจากวิธีการคำนวณ ค่าเสื่อมราคาตามทฤษฎีนั้น ในทางปฏิบัติแล้วมีข้อยุ่งยากเกี่ยวกับการประมาณอายุ การใช้งานทั้งหมด และอายุการใช้งานที่ยังเหลืออยู่ของอาคาร ดังนั้น พนักงาน ที่ราคาจึงน่าจะหันมาสนใจวิธีการทางวิศวกรรมดูบ้าง ตามวิธีการนี้ค่าเสื่อมราคา เกิดขึ้นเนื่องจาก

- ๒.๑) การเสื่อมตามธรรมชาติ (Physical depreciation) เนื่องจาก การสึกหรอหรือชำรุดหักพังไปตามสภาพ
- ๒.๒) ความล้าสมัยเชิงการใช้งาน (Functional obsolescence) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิค และโครงสร้างของระบบงาน ทำให้อาคารหรือเครื่องจักรนั้นกลายเป็นสิ่งล้าสมัยไม่เหมาะสมกับสภาพ ของงานไป จึงทำให้ราคาของทรัพย์สินนั้นเสื่อมไป
- ๒.๓) ความล้าสมัยเชิงเศรษฐกิจ (Economic obsolescence) เนื่องจาก การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและสังคม เช่น อาคารแบบแปลก ๆ ใหม่ ๆ ก่อสร้างขึ้นอย่างมากมาย ทำให้อาคารเดิมล้าสมัย และหมดคุณค่าทาง เศรษฐกิจ ราคาของอาคารจึงเสื่อมไปเพราะขาดความนิยม ทั้ง ๆ ที่ ตัวอาคารอาจยังมีสภาพดีอยู่มาก

สำหรับการเสื่อมตามธรรมชาติและ ความล้าสมัยของเชิงการใช้งานนั้น อาจแยก ออกได้เป็น ๒ ชนิด คือ ชนิดที่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ (Curable) และชนิดที่ไม่ สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ (Incurable)

ตัวอย่างการคำนวณค่าเสื่อมราคาสะสม^๗

การเสื่อมตามธรรมชาติ

การเสื่อมที่ปรับปรุงแก้ไขได้

การปรับปรุงพื้นที่ที่อยู่ในสภาพดี	\$ ๑๒๕.-
การซ่อมแซมทางเดินเข้าสู่อาคาร	๑๓๕.-
การทำสีห้องโถง, ครัว, ห้องน้ำ และห้องนอน	<u>๓๒๕.-</u>
	๖๒๕.-

การเสื่อมที่ปรับปรุงแก้ไขไม่ได้

การประมาณความชำรุดเนื่องจากรับนำหนักมาก
 เกินไป $\frac{๒๐}{๕๐} \times \frac{๓๐}{๑๐๐} \times ๑๒,๐๐๐$ (ประมาณว่า

^๗ Ibid., P.376

ค่าเสียหายเท่ากับ ๓๐% ของต้นทุนในการก่อสร้าง
อาคารซึ่งในที่นี้สมมุติให้ = \$ ๑๒,๐๐๐ อายุการ
ใช้งานทั้งหมด ๕๐ ปี อาคารนี้ใช้งานมาแล้ว ๒๐ ปี) ๑,๔๕๐.-

ความล้าสมัยเชิงการใช้งาน

ความล้าสมัยที่ปรับปรุงแก้ไขได้

การติดตั้งเครื่องทำความร้อนในห้องโถง ๑๐๐.-

การติดตั้งโคมไฟแบบใหม่ ๑๘๕.-

๒๘๕.-

ความล้าสมัยที่ปรับปรุงแก้ไขไม่ได้

การขาดรายได้จากการขายเนื่องจากสภาพพื้นชำรุด
ประมาณว่าขาดทุนจากการเช่าทรัพย์สินประเภททุน
๕% ของกำไรเบื้องต้น (การประมาณเปอร์เซ็นต์
นี้อยู่ในดุลยพินิจของพนักงานที่ราคา)

๑,๐๐๐.-

ความล้าสมัยเชิงเศรษฐกิจ

ค่าเสื่อมราคาสะสม

-

\$ ๓,๓๕๐.-

ถ้าสมมุติว่า ต้นทุนในการก่อสร้างอาคารเท่ากับ \$ ๑๒,๐๐๐ ตามวิธีการนี้
ค่าเสื่อมราคาสะสมจะเท่ากับ ๒๗.๘๒% ของราคาอาคาร และเนื่องจากวิธีการนี้ต้อง
มีการสำรวจและตรวจสอบโดยละเอียด เพื่อแยกสภาพการเสื่อมราคาจากสาเหตุต่าง ๆ
ทำให้ผลที่ได้รับใกล้เคียงความจริงมากกว่าวิธีทางทฤษฎี

สำหรับผู้เขียนเห็นว่า การคิดค่าเสื่อมราคาสะสมตามวิธีนี้ มีข้อยุ่งยากอยู่บ้างที่
จะต้องอาศัยผู้ชำนาญ เช่น วิศวกร นักบัญชี เพื่อคำนวณราคาความเสื่อมสภาพของอาคาร
แต่ก็เป็นวิธีการที่น่าสนใจ อาจจะนำมาปรับปรุงใช้กับประเทศไทยต่อไป เพราะวิธีการ
คิดค่าเสื่อมราคาตามแบบทฤษฎี แม้จะมีข้อได้เปรียบที่ไม่ต้องเสียเวลาในการสำรวจสภาพ
แต่บางวิธีก็มีข้อบกพร่อง ซึ่งผู้เสียภาษีอาจใช้เป็นช่องทางเลี่ยงภาษี เช่น การคิดค่าเสื่อม

ราคาในอัตราสูงสำหรับปีแรก ๆ ทำให้ราคาอาคารในระยะแรกต่ำกว่าความเป็นจริงมาก ซึ่งถ้าเจ้ากรรมรคตายในระยะแรกของการสร้างอาคาร กองมรดกก็จะมีมูลค่าต่ำลง เป็นต้น

๑.๕.๒) ราคาตลาด เป็นการที่ราคาทรัพย์สินโดยใช้ราคาของทรัพย์สินชนิดเดียวกัน หรือทรัพย์สินที่มีลักษณะคล้ายกัน ซึ่งขายในตลาดในระยะเวลาใกล้เคียงกับวันที่ราคา ทั้งนี้ต้องนำสภาพของทรัพย์สินตลอดจนทำเลที่ตั้งมาปรับปรุงราคาด้วย สำหรับราคาของทรัพย์สินชนิดเดียวกัน หรือคล้ายกันที่ขายได้ในตลาด อาจค้นพบจากชาวพาณิชย์ต่าง ๆ หรือดูจากสำเนาการซื้อขายของกรมที่ดิน เป็นต้น ราคาขายที่หาได้ อาจมีอยู่หลายราคา ซึ่งเป็นหน้าที่ของพนักงานที่ราคาจะต้องพิจารณาว่า ราคาใดเหมาะสม ทั้งนี้ต้องเปรียบเทียบกันหลาย ๆ ด้าน ราคาที่เลือกไว้ไม่จำเป็นต้องนำค่าเสื่อมราคาสะสมมาปรับปรุงอีก เพราะเป็นราคาของทรัพย์สินที่มีอายุการใช้งานใกล้เคียงกันอยู่แล้ว

วิธีเปรียบเทียบราคาตลาดหรือราคาขายนี้ ถ้าสามารถหาข้อมูลได้ครบถ้วน นับเป็นวิธีที่น่าเชื่อถือที่สุด เพราะเป็นราคาที่เกิดขึ้นอยู่กับความเต็มใจของผู้ซื้อและผู้ขายทั้ง ๒ ฝ่าย

ตัวอย่าง สมมุติจะตีราคาทรัพย์สิน A ซึ่งเป็นที่ดินพร้อมอาคาร ข้อมูลที่หาได้คือ ราคาขายของทรัพย์สิน B, ทรัพย์สิน C, ทรัพย์สิน D และ ทรัพย์สิน E ซึ่งทั้งหมดเป็นทรัพย์สินประเภทเดียวกับ A โดยมีสภาพการใช้งานและลักษณะใกล้เคียงกัน การเปรียบเทียบราคาอาจทำได้ดังนี้.-

๘ William R. Beaton, Real Estate Finance, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, MJ., U.S.A., 1975, P.147

๑. ทรัพย์สิน E และทรัพย์สิน A มีลักษณะเกือบเหมือนกันทุกประการ ทรัพย์สิน E ขายไปในราคา \$ ๑๒,๒๐๐ ดังนั้น จะที่ราคาตลาดของทรัพย์สิน A = \$ ๑๒,๒๐๐
๒. ทรัพย์สิน B เป็นทรัพย์สินที่ลอกเลียนแบบจากทรัพย์สิน A มีผู้ก่อสร้างคนเดียวกัน ก่อสร้างในเวลาเดียวกัน แต่ทำเลที่ตั้งอยู่ในที่ราคาต่ำกว่าทรัพย์สิน A จากข้อมูลทางตลาดในปัจจุบัน ปรากฏว่า ถ้าทรัพย์สินชนิดเดียวกับ A แต่อยู่ในทำเลที่ตั้งดังกล่าว จะขายได้ในราคาต่ำกว่า \$ ๕๐๐ และทรัพย์สิน B ขายได้ในราคา \$ ๑๑,๗๐๐ ดังนั้น ราคาตลาดของทรัพย์สิน A = \$ ๑๒,๒๐๐
๓. ทรัพย์สิน D มีทำเลที่ตั้งอยู่ในลักษณะใกล้เคียง คืออยู่ในระดับราคาเดียวกับทำเลที่ตั้งของทรัพย์สิน A และตัวอาคารก็เป็นแบบเดียวกัน เว้นแต่อยู่ในสภาพที่เกากว่า ซึ่งประมาณได้ว่าค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมตัวอาคารให้อยู่ในสภาพเดียวกับทรัพย์สิน A เป็น \$ ๓๕๐ ทรัพย์สิน D ขายไปในราคา \$ ๑๑,๗๐๐ ดังนั้น ราคาตลาดของทรัพย์สิน A = \$ ๑๒,๐๕๐
๔. ทรัพย์สิน C มีตัวอาคารอยู่ในลักษณะเดียวกับทรัพย์สิน A และอยู่ในทำเลที่ตั้งใกล้เคียงกัน ส่วนแตกต่างอยู่ที่ทรัพย์สิน C มีเตาผิงอยู่ภายในตัวอาคาร แต่ทรัพย์สิน A ไม่มี ซึ่งเมื่อสอบถามราคาจากการขายทรัพย์สินพร้อมเตาผิงของผู้ที่อยู่ในละแวกนั้น ปรากฏว่า เตาผิงทำให้เขาสามารถขายทรัพย์สินได้ราคาเพิ่มขึ้น \$ ๖๐๐ และทรัพย์สิน C ขายในราคา \$ ๑๒,๔๐๐ ดังนั้น ราคาตลาดของทรัพย์สิน A = \$ ๑๒,๓๐๐

จะเห็นได้ว่า ราคาตลาดของทรัพย์สิน A ที่ประมาณได้อยู่ในระหว่าง \$ ๑๒,๐๕๐ - \$ ๑๒,๓๐๐ ราคาที่จะใช้ได้อย่างถูกต้องที่สุดใดแก่ \$ ๑๒,๒๐๐ เพราะทรัพย์สิน B และ E ซึ่งมีลักษณะและสภาพเดียวกับทรัพย์สิน A ทุกอย่าง ขายได้ในราคานี้

อีกวิธีหนึ่งของการที่ราคาคือ วิธีคำนวณจากรายได้ (Income approach) วิธีนี้จะต้องมีประมาณรายได้ของทรัพย์สิน และอัตราผลตอบแทนของทรัพย์สิน ตลอดจนอายุการใช้งานในอนาคต เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการที่ราคา วิธีนี้ซับซ้อนพร้อม

ที่มีความยุ่งยากในการคาดคะเนรายได้ในอนาคตซึ่งส่วนใหญ่จะมีความถูกต้องเพียง ๑-๒ ปีหลังวันคาดคะเน การพิจารณาทัศนคติจากกำหนดอัตราผลตอบแทนของทรัพย์สินก็เป็นการยาก ผู้ที่ราคาต้องมีความระมัดระวังและประสพการณ์มากเป็นพิเศษ จึงสามารถทำได้อย่างใกล้เคียง ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าวิธีการนี้ยังไม่จำเป็นต้องนำมาใช้สำหรับประเทศไทย เพราะวิธีราคาต้นทุนและราคาตลาดก็สามารถใช้ได้แล้ว

- ๑.๖) การเลือกราคา หลังจากได้ราคาที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างจากวิธีการที่ราคาทั้งสองคือวิธีราคาต้นทุนและราคาตลาดแล้วจะต้องนำราคาทั้งสองมาพิจารณาประกอบกันซึ่งภายใต้สถานการณ์ที่อุปสงค์และอุปทานสำหรับทรัพย์สินอยู่ในลักษณะสมดุลกัน และไม่มีข้อจำกัดสำหรับการหาวัตถุประสงค์หรือเงินทุนแล้ว ราคาที่ได้จากวิธีทั้งสองจะใกล้เคียงกัน

ในกรณีที่ราคาทั้งสองแตกต่างกันอย่างมาก จะต้องตรวจสอบอีกครั้งเพื่อหาความผิดพลาดในการคำนวณ ถ้าไม่มีการผิดพลาดก็ยังคงค้นหาสาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างนั้น แล้วเขียนระบุไว้ในรายงานเพื่อทัศนคติอีกครั้งว่าควรเลือกราคาใด

ขั้นตอนในการที่ราคาทั้ง ๒ ขั้นตอนเป็นการที่ราคาของอสังหาริมทรัพย์เท่านั้น สำหรับสังหาริมทรัพย์จะได้อธิบายวิธีการที่ราคาต่อไป

- ๒) สังหาริมทรัพย์ สำหรับสังหาริมทรัพย์นั้น ขั้นตอนในการที่ราคาอาจไม่ยุ่งยากเท่าอสังหาริมทรัพย์ และมักจะมีมูลค่าน้อยกว่า แต่ปัญหาในการที่ราคาอยู่ที่หลักเกณฑ์ในการที่ราคาไม่แน่นอน โดยเฉพาะในประเทศไทยการที่ราคาสังหาริมทรัพย์เพื่อเสียภาษียังไม่มีผู้ชำนาญการทางด้านนี้ก็มีอยู่ไม่มาก หากมีทางจัดเก็บภาษีมรดกและภาษีการให้ อาจประสบปัญหาความยุ่งยากในการที่ราคาสังหาริมทรัพย์อยู่บ้าง

จะขอเสนอแนะวิธีการที่ราคาสังหาริมทรัพย์ ซึ่งหลายประเทศได้ใช้อยู่ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเก็บต่อไป

๒.๑) สังกหริมทรพิษนคทมิทัวตน อางแยกออกไคคังนี้.-

- ซองไชไชนำน มีอยูควยกันหลายประเภทและจำนวนมาก การจะเข้าสำรวจ เพื่อทราบละเอียดคยอมไมสะควก และอาจไมไครับควมรวมมือจากผูคดูแล ทรพิษน คังนั้น วิธีที่สะควกและประหยคคไชจาย ก็คือการกำหนดราคา ซองไชไชนำนเป็นอัตราส่วนของอสังหริมทรพิษ เหตุที่กำหนดให้เป็นอัตรา ส่วนของอสังหริมทรพิษ เพราะราคาของไชไชนำนมักจะคลอยตามกับราคา ที่ดินและบาน

การกำหนดอัตราส่วนคังกล่าวอาจมีวิธีการ ๒ อย่าง คือ

๑. ทำการสำรวจก่อนมีการจัดเก็บภาษี คือ ก่อนที่กฎหมายภาษีมรดกและ ภาษีการให้จะมีผลบังคับใช้ รัฐบาลควรขอควมรวมมือจากประชาชน จำนวนหนึ่ง โดยเลือกผู้มีทรพิษนที่อยู่ในเขตท้องเสียภาษีขนาดต่าง ๆ กัน สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร ประมาณ ๑๐๐ คน และในต่างจังหวัด ๑๕๐ คน เพื่อขอสำรวจและที่ราคาของไชไชนำนเปรียบเทียบเป็น อัตราส่วนกับอสังหริมทรพิษ แล้วจึงหาอัตราเฉลี่ยสำหรับในเขตกรุงเทพ- มหานคร และอัตราเฉลี่ยในต่างจังหวัด หากอัตราส่วนทั้งสองใกล้เคียง กัน ก็ควรใช้อัตราเดียวกันโดยใช้อัตราเฉลี่ยของอัตราทั้งสอง หากอัตรา ทั้งสองแตกต่างกันมาก ก็ควรพิจารณาใช้อัตราแตกต่างกันสำหรับผู้อยู่ใน กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด
๒. ทำการสำรวจระหว่างการจัดเก็บ ในระยะแรกของการจัดเก็บ ให้ พนักงานที่ราคาสำรวจและที่ราคาทรพิษนไปตามความเป็นจริง พร้อม ทั้งจดบันทึกไว้ เมื่อไคขอมูลในจำนวนที่พอเพียง จึงนำมาหาอัตรา ส่วนเฉลี่ยคังกล่าวใน ข้อ ๑. หลังจากไคอัตราส่วนเฉลี่ยแล้ว พนักงาน ที่ราคาก็ไม่จำเป็นต้องที่ราคาของไชไชนำนตามความเป็นจริงต่อไป แต่ ให้ใช้อัตราส่วนเฉลี่ยคังอสังหริมทรพิษ

วิธีการที่ ๒ จะสมเหตุสมผลกว่า เพราะหากยังไม่มี การจัดเก็บ การขอสำรวจทรัพย์สินของประชาชนคงไม่ได้รับความร่วมมือ เพราะเป็นการทำความรำคาญให้ นอกจากนั้นยังหวาดระแวงว่า มูลค่าทรัพย์สินของตนจะถูกบันทึกไว้เพื่อเสียภาษีในภายหลัง ทำให้หมดโอกาสหลีกเลี่ยงภาษี ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จากประชาชนในวิธีแรกอาจไม่ถูกต้อง เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลอาจปิดบังความจริงไว้ โดยคิดว่าไม่มีความผิดทางกฎหมาย เพราะมีวิธีการที่ราคาเพื่อเสียภาษี นอกจากนั้นวิธีการที่ ๒ ยังไม่เป็นการเสียเวลาเปล่าอีกด้วย เพราะการสำรวจหาอัตราก็คือเป็นการ เก็บภาษีไปควบในขณะเดียวกัน

การตั้งอัตราที่แน่นอนไว้ อาจมีผู้คัดค้านว่า ผู้เสียภาษีหลีกเลี่ยงภาษีได้โดยสะสมทรัพย์สินชนิดนี้ไว้เป็นจำนวนมากกอนตาย เพื่อมูลค่าในกองมรดกจะได้น้อยลง และหลังการตายทายาทหรือผู้จัดการมรดกก็จะนำทรัพย์สินเหล่านั้นขายต่อไป ในกรณีเช่นนี้อาจแก้ไขได้โดยอาศัยความละเอียดละออของพนักงานที่ราคาในการมองผ่านทรัพย์สินเหล่านี้ ขณะที่ราคาอสังหาริมทรัพย์เพื่อประมาณอย่างคร่าว ๆ ว่า ผู้ตายได้ถือทรัพย์สินชนิดนี้ไว้มากเกินความจำเป็นหรือไม่ ถ้าเกินความจำเป็นก็อาจขอที่ราคาตามความเป็นจริงได้

- เครื่องเพชรพลอยของมีค่า โบราณวัตถุ และศิลปกรรมต่าง ๆ ทรัพย์สินประเภทนี้ พนักงานที่ราคาอาจไม่มีความสามารถ และความชำนาญพอที่จะที่ราคาได้โดยถูกต้อง การขอความร่วมมือจากผู้ชำนาญในสาขาเหล่านี้โดยเฉพาะ ย่อมทำให้ได้ตัวเลขที่ใกล้เคียงความเป็นจริงยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจทำได้โดยการสอบถามหรือให้ผู้ชำนาญการพิจารณาจากแบบแสดงรายการที่ผู้เสียภาษียื่นไว้ ว่าได้ที่ราคาไว้สมควรหรือไม่

แสดงรายการที่สูญเสียภาษีไว้ ว่าได้ตีราคาไวสมควรหรือไม่

- ๒.๒) สิ่งทรมิทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน ใดแก่ หลักทรัพย์และไมهنต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะมีราคาตลาด ในกรณีที่ไม่มีการตลาด การใช้ราคาที่เหมาะสมไว้ก็เป็นสมควร

ปัญหาด้านการตีราคานี้ พนักงานตีราคาอาจประสบความยุ่งยากในการตัดสินใจในระยะแรกของการจัดเก็บเท่านั้น เมื่อได้รับการอธิบายอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนมีความชำนาญงานและประสบการณ์มากขึ้น ก็จะทำให้งานการตีราคาตงยขึ้นควย ประสิทธิภาพในการตีราคานั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับความสามารถของพนักงานตีราคาแล้ว ยังขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่บริหารว่าได้รับการสนับสนุนเพียงใด และความเพียงพอของข้อมูลต่าง ๆ

- การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย จะต้องให้อำนาจแก่พนักงานในการประเมินภาษี เบี้ยปรับ และเงินเพิ่ม ในกรณีที่ผู้รับผิดชอบในการเสียภาษีมิได้ยื่นแบบแสดงรายการภายในเวลาที่กำหนด หรือได้ยื่นไว้โดยแจ้งราคาต่ำกว่าที่พนักงานได้ตีราคาไว้อย่างมาก หรือไม่ชำระภาษีภายในเวลาที่กำหนด เป็นต้น จำนวนเบี้ยปรับและเงินเพิ่มนี้ให้คิดเป็นอัตราส่วนของเงินภาษีที่ประเมินได้

นอกจากนี้ยังสมควรมีบทกำหนดโทษสำหรับผู้ไม่ปฏิบัติตามหมายเรียก หรือคำสั่งของเจ้าพนักงาน หรือฝ่าฝืนกฎหมายที่มีบัญญัติไว้ หรือไม่อำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น บทกำหนดโทษอาจกำหนดเป็นค่าปรับหรือจำคุก หรือทั้งสองอย่าง

การกำหนดค่าเบี้ยปรับ เงินเพิ่ม และบทกำหนดโทษนี้ ควรกำหนดไว้ในอัตราสูง เพื่อให้เกิดความเกรงกลัว มิฉะนั้น ผู้รับผิดชอบเสียภาษีอาจยอมเสี่ยงกับการเสียค่าปรับหรือเงินเพิ่มเพียงเล็กน้อย

- ๕.๒.๓ การหลบเลี่ยงภาษี เป็นปัญหาสำคัญไม่น้อยกว่าปัญหาในการตีราคาทรัพย์สิน โดยที่ปัญหาในการตีราคาทรัพย์สินเกิดจากฝ่ายบริหารภาษีอากร ส่วนปัญหาในการหลบเลี่ยงภาษีเกิดจากฝ่ายผู้เสียภาษี การจัดเก็บในต่างประเทศต้องประสบกับปัญหาการพยายามหลบเลี่ยงภาษีกันอย่างมากมายด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน สำหรับ

ประเทศไทยก็เป็นการแน่นอนที่สุด ที่จะต้องมีการพยายามหาช่องทางในการลดภาระภาษี หรือไม่ต้องรับภาระภาษีเลย ซึ่งการหลบเลี่ยงภาษีมรดกและภาษีการให้อาจแบ่งได้ ๒ ประเภท คือ

ก. การหลบเลี่ยงภาษีอากร (Evasion) เป็นการหนีภาษีที่ผิดกฎหมาย โดยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่บังคับให้ชำระภาษี ซึ่งอาจทำได้ดังนี้.-

๑) หลบเลี่ยงภาษีก่อนเจامرคกตาย โดยที่เจامرคกยกทรัพย์สินให้ผู้อื่นเป็นการลับ ใต้ถู่ ทรัพย์สินประเภทเงินสด ทองคำ เครื่องเพชรพลอย และของมีค่าอื่น ๆ ที่ไม่จำเป็นต้องมีการโอนกรรมสิทธิ์กันด้วยเอกสาร เป็นการยากแก่การตรวจพบ เพราะหลังจากยกให้แล้วทรัพย์สินก็เปลี่ยนมือไป โดยไม่มีหลักฐานในการเปลี่ยนมือ จึงสามารถหลบหนีไปได้ง่าย

๒) หลบเลี่ยงภาษีหลังจากเจامرคกตาย ด้วยการที่ผู้รับผิดชอบในการเสียภาษี หรือผู้ดูแลทรัพย์สินทำการยกย้ายทรัพย์สินไปหลบซ่อนไว้ส่วนใหญ่เป็นทรัพย์สินเดียวกับ ข้อ ๑. เนื่องจากไม่เปิดเผยแก่สายตาผู้อื่น และสะดวกต่อการขนย้าย ถ้าไม่แสดงไว้ในแบบแสดงรายการแล้ว ก็ยากแก่การตรวจพบ ส่วนทรัพย์สินประเภทไม่มีตัวตน เช่น หลักทรัพย์ต่าง ๆ ผู้เสียภาษีมักจะหลบหนีด้วยการไม่แสดงไว้ในรายการเสียภาษี

วิธีการป้องกันและแก้ไข

การหลบเลี่ยงภาษีนี้นั้นแม้จะยากแก่การตรวจพบ แต่หาได้พยายามหาทางแก้ไขตั้งแต่ต้น และทำต่อไปอย่างสม่ำเสมอแล้ว ก็อาจจะให้ผลดีในระยะยาว

- สั่งหาริมทรัพย์บางประเภท เช่น เครื่องเพชรพลอย ทองคำ และของมีค่าอื่น ๆ เมื่อมีการซื้อขาย ควรมีการจดทะเบียนเป็นกรรมสิทธิ์

เช่นเดียวกับปีที่ต้องมีทะเบียน ทั้งนี้จากกำหนดมูลค่าขั้นต่ำที่ต้องจดทะเบียนไว้ตั้งแต่ ๓๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป เป็นต้น

- ควรมีการทำรายงานการรับมรดก เพื่อจะได้อรรถาธิบายมูลค่าขั้นต่ำของทรัพย์สินส่วนตัวในอนาคต โดยเฉพาะทรัพย์สินประเภทไม่มีตัวตน นอกจากนั้นยังอาจตรวจสอบการถือหุ้นและพันธบัตรได้จากจำนวนเงินปันผลและผลไคทาง ๆ ในแบบแสดงรายการภาษีเงินได้
- พยายามทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจและให้ความร่วมมือ (ดูข้อ ๕.๒.๔)
- บทกำหนดโทษของการหลบหนีภาษีควรกำหนดไว้ให้สูง เพื่อให้ผู้เสียภาษีเกิดความเกรงกลัว

ข. การหลีกเลี่ยงภาษีอากร (Avoidance) เป็นการหนีภาษีโดยอาศัยช่องโหว่ของกฎหมาย ซึ่งสำหรับภาษีมรดกและภาษีการให้อาจมีวิธีปฏิบัติดังนี้.-

๑) โดยการโอนกรรมสิทธิ์ให้ในลักษณะซื้อขาย เนื่องจากการโอนกรรมสิทธิ์ในการซื้อขายกำหนดอัตราไว้ต่ำมาก ผู้เสียภาษีจึงสามารถหลีกเลี่ยงภาษีโดยวิธีให้ทายาทที่เป็นบุตรหลานหรือญาติซื้อทรัพย์สินในลักษณะการซื้อขาย โอนกรรมสิทธิ์ไปโดยจ่ายภาษีน้อยกว่าภาษีการให้หรือภาษีมรดกมาก และผู้ซื้อก็มีค่าใช้จ่ายซื้อทรัพย์สินนั้นแต่อย่างใด เพียงแต่ทำการซื้อขายให้ถูกต้องตามกฎหมาย ก็สามารถหลีกเลี่ยงภาษีมรดกและภาษีการให้ได้

๒) โดยการซื้อทรัพย์สินประเภทอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่ทะเบียน แล้วใส่ชื่อหรือโอนกรรมสิทธิ์แก่ผู้อื่น ทำให้ไม่ต้องชำระภาษีการให้ เนื่องจากไม่มีการโอนกรรมสิทธิ์ และสามารถหลีกเลี่ยงภาษีมรดกได้ด้วย

วิธีการป้องกันและแก้ไข

- ระบุไว้อย่างแน่นอนในกฎหมายถึงความหมายของการให้ ซึ่งนอกจากจะเป็นการโอนกรรมสิทธิ์จากบุคคลหนึ่งให้แก่อีกบุคคลหนึ่งโดยไม่มีการซื้อขายแล้ว ก็ยังรวมถึงการกระทำใด ๆ ที่เป็นการลดทรัพย์สินของบุคคลหนึ่งไปเพิ่มให้แก่อีกบุคคลหนึ่ง
- ในกรณีที่เจ้าพนักงานที่ทำการโอนกรรมสิทธิ์ มีความสงสัยในพฤติกรรมการกล่าวข้างตน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำดังกล่าว จำเป็นต้องพิสูจน์พฤติกรรมการของตนให้แจ้งชัดต่อเจ้าพนักงานว่ามีไต่เข้าไปเพื่อหลีกเลี่ยงภาษี
- กำหนดบทลงโทษไว้

๓) โดยการบริจาคให้แก่สถาบันการกุศล และการศึกษา การบริจาคตังกล่าวนอกจากจะเป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่ผู้บริจาคแล้ว ประการสำคัญก็คือ เป็นการลดหย่อนของมรดก ทำให้เสียภาษีในอัตราที่ต่ำลง ยิ่งไปกว่านั้นบางครั้งก็จะเป็นการบริจาคให้แก่องค์การหรือสถาบันที่เป็นคุณประโยชน์โดยตรงต่อผู้บริจาคและครอบครัว วิธีนี้จึงเป็นวิธีการหลีกเลี่ยงภาษีที่ผู้ร่ำรวยมาก ๆ นิยมใช้กัน

วิธีการป้องกันและแก้ไข

- ควรกำหนดขอบเขตของการบริจาคหรืออุทิศเพื่อการกุศลหรือเพื่อการศึกษา โดยอาจกำหนดไว้เป็นจำนวนที่แน่นอน หรือเป็นอัตราส่วนของกองมรดกรวม
- กำหนดประเภทของสาธารณกุศล หรือสถาบันที่จะได้รับยกเว้นเมื่อบริจาค เพื่อป้องกันการยกให้สถาบันที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง

- ๔) โดยการโอนข้ามช่วงของการรับมรดก (generation) การหลีกเลี่ยงโดยวิธีนี้ทำให้ไม่ต้องเสียภาษีมรดกไป ๑-๒ชั่วอายุคน เช่น การทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้ลูกแทนที่จะยกให้ภรรยา ก็ทำให้ภรรยาไม่ต้องเสียภาษีมรดกสำหรับทรัพย์สินส่วนนั้นเมื่อตาย หรือถ้าทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้หลาน ก็สามารถทำให้ภรรยาและลูกหลีกเลี่ยงภาษีมรดกสำหรับทรัพย์สินส่วนนั้นได้

วิธีการป้องกันและแก้ไข

ควรกำหนดอัตราภาษีมรดกสำหรับการโอนข้าม เช่นนี้ในอัตราสูงกว่าอัตราปกติ แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงพฤติกรรมประกอบควาว่ามีได้เป็นการตั้งใจหลีกเลี่ยงภาษี เช่น การโอนให้บุตรเนื่องจากภรรยาถึงแก่กรรมแล้ว เป็นต้น

- ๕) โดยการให้การให้เป็นช่องทางหลีกเลี่ยงภาษี เจ้ามรดกอาจยกทรัพย์สินของตนให้ผู้อื่นก่อนตาย ซึ่งมีข้อได้เปรียบและสามารถหลีกเลี่ยงภาษีได้ทั้งหมด หรือบางส่วนดังนี้.-

๕.๑) ทรัพย์สินที่ยกให้สามารถหลีกเลี่ยงได้ทั้งภาษีมรดกและภาษีการให้ โดยการยกให้ในจำนวนที่น้อยกว่าจำนวนขั้นสูงที่ใคร่ยกเว้นของภาษีการให้ เช่น กฎหมายกำหนดใหม่ การยกเว้นภาษีสำหรับการให้ที่มีมูลค่าไม่เกิน ๑๐,๐๐๐.- บาท ต่อผู้รับ ๑ คนภายใน ๑ ปี กรณีเช่นนี้ เจ้ามรดกก็อาจยกทรัพย์สินของตนให้บุตรหลานหรือผู้อื่นคนละ ๑๐,๐๐๐.- บาท หรือน้อยกว่านั้นทุก ๆ ปี โดยไม่ต้องเสียภาษีการให้ และยังหลีกเลี่ยงภาษีมรดกได้อีกด้วย

๕.๒) การยกทรัพย์สินให้ผู้อื่นโดยเสียภาษีการให้อย่างเดียว แต่สามารถหลีกเลี่ยงภาษีมรดกได้ เช่น การยกทรัพย์สินให้

ผู้นั้นในจำนวนสูงกว่าจำนวนชั้นสูงที่ได้รับยกเว้น และเป็น
 การยกให้ที่ไม่อยู่ในระยะเวลาที่จะต้องนำทรัพย์สินนั้นไป
 รวมในกองมรดกเพื่อเสียภาษีมรดกด้วย เช่น กฎหมาย
 กำหนดว่า ทรัพย์สินที่เจ้ามรดกยกให้ผู้อื่นภายใน ๓ ปีก่อน
 การตายต้องนำมารวมในกองมรดกเพื่อเสียภาษีมรดกด้วย
 เจ้ามรดกก็จะพยายามหลีกเลี่ยงด้วยการยกให้ก่อนหน้าระยะ
 เวลานั้น โดยเลือกเสียภาษีการให้แทนการเสียภาษีมรดก
 ทั้งนี้เนื่องจาก

- ๕.๒.๑) อัตราภาษีการให้มักต่ำกว่าอัตราภาษีมรดก
- ๕.๒.๒) จำนวนเงินที่ชำระสำหรับภาษีการให้เท่ากับ
 เป็นการลดยอดของกองมรดกลง เพราะเงิน
 ที่ชำระเป็นค่าภาษีการให้ไปแล้ว จะไม่นำมา
 รวมในกองมรดกอีก ในขณะที่ถ้าหากเสียภาษี
 มรดกจำนวนเงินที่นำมาชำระภาษีมรดกจะนำ
 มาจากกองมรดกภายหลังการประเมินภาษีแล้ว
 ทำให้ยอดรวมของกองมรดกที่จะนำไปประเมิน
 ภาษีสูงกว่า
- ๕.๒.๓) เมื่อมีการยกทรัพย์สินให้ ทรัพย์สินนั้นจะลดยอด
 กองมรดก ทำให้เสียภาษีมรดกในอัตราต่ำลง

เพื่อแสดงให้เห็นข้อได้เปรียบของการยกให้โดยเสีย
 ภาษีการให้เพียงอย่างเดียว จะแสดงตัวอย่างของประเทศ
 ออสเตรเลีย แคนาดา และ สหรัฐอเมริกา เนื่องจากไม่
 สามารถจะยกตัวอย่างของประเทศไทยได้ โดยจะแสดง
 ตัวอย่างสำหรับกองมรดก ๒ ขนาดของแต่ละประเทศ

ตัวอย่าง สมมุติว่า

๑. เป็นการยกทรัพย์สินให้คน ๆ เดียว
๒. ไม่มีการหักลดหย่อนใด ๆ ยกเว้นมูลค่าขั้นสูงที่ได้รับยกเว้นภาษีการให้และภาษีมรดก
๓. ไม่นำภาษีของรัฐบาลท้องถิ่นมาเกี่ยวข้องด้วย

		<u>ออสเตรเลีย (๕A)</u>		<u>แคนาดา (\$) </u>		<u>สหรัฐอเมริกา (\$) </u>	
การยกก่อนการยกให้ (๑)		๑๒๕,๐๐๐	๑,๒๕๐,๐๐๐	๓๐๐,๐๐๐	๓,๐๐๐,๐๐๐	๒๕๐,๐๐๐	๒,๕๐๐,๐๐๐
๔๐% ของกองมรดก (๒)		๕๐,๐๐๐	๕๐๐,๐๐๐	๑๒๐,๐๐๐	๑,๒๐๐,๐๐๐	๑๑๒,๐๐๐	๑,๑๒๐,๐๐๐
การให้ (๓)		๖,๐๐๐	๑๕๐,๐๐๐	๒๑,๐๐๐	๓๓๖,๐๐๐	๑๑,๐๐๐	๒๗๐,๐๐๐
มรดกส่วนที่เหลือ (๔)		๖๙,๐๐๐	๖๑๐,๐๐๐	๑๕๙,๐๐๐	๑,๔๖๔,๐๐๐	๑๕๗,๐๐๐	๑,๔๑๐,๐๐๐
มรดก (๕)		๒๔,๐๐๐	๓๐๙,๐๐๐	๒๔,๐๐๐	๕๒๗,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๔๖๕,๐๐๐
ภาษีการให้บวกภาษี-							
อัตรา (Effective-Rate) (๖)		๒๔ %	๓๕.๙ %	๑๕ %	๒๙ %	๑๑.๑ %	๒๖.๓ %
ภาษีมรดก-							
Effective Rate) (๗)		๔๕ %	๕๑ %	๒๐.๓ %	๔๕.๕ %	๒๐.๓ %	๔๖.๒ %

- ตัวเลขอัตราภาษีการให้บวกภาษีมรดก คำนวณได้จาก $\frac{(๕) + (๓)}{(๑)}$ ๑๐๐
- ตัวเลขของ (๓) และ (๕) คำนวณตามตารางภาษีของแต่ละประเทศ
- ตัวเลขของอัตราภาษีมรดกจะคำนวณได้จาก

ภาษีมรดกของกองมรดกก่อนการยกให้ x ๑๐๐ ซึ่งจะแสดงตัวอย่างการคำนวณของ (๑)

ประเทศสหรัฐอเมริกา สำหรับกองมรดกที่มีมูลค่า \$ ๒๕๐,๐๐๐.-

๘ Professor G.S.A. Wheatcroft, Estate and Gift Taxation, A Comparative Study, Sweet & Maxwell, London, 1965, P.115

กองมรดกรวม	= \$ ๒๔๐,๐๐๐.-
หัก มูลค่าขั้นสูงที่ได้รับยกเว้น	= ๖๐,๐๐๐.-
คงเหลือกองมรดกพึงประเมิน	= ๒๒๐,๐๐๐.-
คำนวณภาษีมรดกตามตารางที่ ๑	= ๒๐,๙๐๐.- + $\frac{๓๐}{๑๐๐} \times ๑๒๐,๐๐๐$
	= ๒๐,๙๐๐ + ๓๖,๐๐๐
ภาษีกองมรดกที่ต้องเสีย	= \$ ๕๖,๙๐๐

$$\therefore \text{อัตราภาษีมรดก (Effective Rate)} = \frac{๕๖,๐๐๐}{๒๔๐,๐๐๐} \times ๑๐๐ = ๒๓.๓\%$$

จะเห็นได้ว่า การยกให้โดยเสียภาษีการให้สำหรับทรัพย์สินบางส่วน จะ
ได้เปรียบกว่าการเสียภาษีมรดกแต่เพียงอย่างเดียวมาก

๕.๓) การยกให้ที่เสียภาษีการให้แล้ว แต่ต้องนำทรัพย์สินนั้นมารวมในกองมรดก
เพื่อเสียภาษีมรดกอีก เช่น การยกให้ภายใน ๓ ปีก่อนการตาย ซึ่งก็นับ
ว่ายังได้เปรียบกว่าการเสียภาษีมรดกแต่เพียงอย่างเดียว เพราะจำนวน
เงินที่เสียภาษีการให้จะลดยอดของกองมรดกลง เนื่องจากค่าภาษีที่ชำระ
ไปแล้ว จะไม่นำมารวมในกองมรดกอีก ซึ่งทำให้กองมรดกมียอดลดลง
เท่ากับจำนวนภาษีการให้ที่ชำระไปแล้ว และสามารถนำภาษีการให้นั้น
มาหักออกจากภาษีมรดกที่ประเมินไว้ทั้งหมดได้

ตัวอย่าง

สมมุติไม่ให้มีการยกเว้นหรือลดหย่อนใด ๆ สำหรับประเทศแคนาดา (ตารางภาษี
มรดกและภาษีการให้ อาจดูได้ในภาคผนวก)

กองมรดก	\$ ๓,๐๐๐,๐๐๐
ยกให้ผู้อื่นก่อนการตาย ๓ ปี	๑,๒๐๐,๐๐๐
กองมรดกคงเหลือ	๑,๘๐๐,๐๐๐
ภาษีการให้	๓๓๖,๐๐๐
กองมรดกคงเหลือ	๑,๔๖๔,๐๐๐
กองมรดกพึงประเมินซึ่งรวมการให้ด้วย	๒,๖๖๔,๐๐๐

ภาษีมรดก	\$ ๑,๑๗๕,๐๖๐
หักภาษีการให้ซึ่งเสียไปแล้ว	๓๓๖,๐๐๐
∴ คงเสียภาษีมรดกเพียง	๘๓๙,๐๖๐
รวมจำนวนเงินภาษีที่จ่ายไปทั้งสิ้น	= \$ ๘๓๙,๐๖๐ + \$ ๓๓๖,๐๐๐
	= \$ ๑,๑๗๕,๐๖๐

ถ้าไม่ยกทรัพย์สินให้ผู้อื่นจะเสียภาษีมรดก

จากยอดกองมรดก \$ ๓,๐๐๐,๐๐๐ = \$ ๑,๓๕๖,๐๐๐

แสดงให้เห็นว่าจำนวนเงินภาษีการให้สามารถทำให้กองมรดกมีค่าลดลง และเสียภาษีโดยรวมแล้วน้อยกว่าการเสียภาษีมรดกแต่เพียงอย่างเดียว

วิธีการป้องกันและแก้ไข

สำหรับการหลีกเลี่ยงภาษี เพื่อให้รับภาระภาษีน้อยลงโดยใช้การให้เป็นเครื่องมือ นั้น อาจป้องกันและแก้ไขได้ ๒ วิธี คือ -

1. ให้มีการรวมภาษีมรดกและภาษีการให้เข้าเป็นภาษีเดียวกัน โดยมีข้อยกเว้น การลดหย่อน ตลอดจนอัตราภาษีเดียวกัน ขอดการยกให้จะสะสมไว้ทุกปี เพื่อเสียภาษีในอัตราก้าวหน้า เช่น มีการยกให้ในปีนี้จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท จะเสียภาษีในอัตราของมูลฐานภาษี ๑๐๐,๐๐๐ บาท หลังหักจำนวนชั้นสูงที่ได้รับยกเว้นแล้ว สมมุติให้จำนวนชั้นสูงที่ได้รับยกเว้น = ๓๐,๐๐๐ บาท ในปีหน้าเมื่อมีการยกให้อีก ๑๕๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๕๐,๐๐๐ บาท นี้ ก็จะเสียภาษีในอัตราของมูลฐานภาษี ๓๐,๐๐๐ + ๑๕๐,๐๐๐ = ๑๘๐,๐๐๐ บาท เป็นต้น เมื่อเจามรดกตาย มรดกที่ตกทอดแก่ทายาทถือเป็นการให้ครั้งสุดท้าย จะนำไปบวกกับยอดที่สะสมไว้ เพื่อเสียภาษีตามอัตราที่กำหนด

วิธีนี้มีข้อดีที่สามารถแก้ไขการหลีกเลี่ยงภาษีมรดกโดยใช้การให้ได้ เพราะไม่ว่าจะยกให้เมื่อใด หรือไม่ยกให้จำนวนภาษีที่ต้องเสียโดยส่วนรวมก็จะเท่ากัน

ข้อเสียอยู่ที่การกำหนดอัตราภาษีเช่นนี้ ทำให้ผู้ให้พยายามหลีกเลี่ยงการให้โดยเปิดเผย เพราะไม่ได้เปรียบเทียบในการเสียภาษีก่อน จึงอาจทำให้รายรับจากภาษีอากรลดลง

๒. ยังคงแยกภาษีมรดกและภาษีการให้ โดยให้มีจำนวนขั้นสูงของการยกเว้นต่างกัน ภาษีการให้ควรมีขั้นสูงของการยกเว้นต่ำกว่า มิฉะนั้นอาจหลีกเลี่ยงภาษีโดยการให้ได้เป็นจำนวนมาก แต่เมื่อฐานภาษีเพิ่มจำนวนสูงขึ้นอัตราภาษีมรดกและภาษีการให้ควรเท่ากัน

วิธีนี้อาจมีการหลีกเลี่ยงภาษีมรดก โดยชำระภาษีการให้แทน แต่เนื่องจากอัตราภาษี เมื่อฐานภาษีมีจำนวนสูงเป็นอัตราเดียวกัน จำนวนที่หลีกเลี่ยงจึงไม่มากเท่าของต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีอัตราภาษีการให้เป็น ๒% ของอัตราภาษีมรดกโดยตลอด

สำหรับประเทศไทยควรเลือกวิธีที่ ๒ เพราะการให้วิธีแรกนั้น ถ้าผู้เสียภาษีไม่หลบหลีกเลี่ยงภาษีด้วยการยกให้โดยลับ ๆ แล้ว ก็คงไม่ยอมชำระภาษีจนถึงที่สุด นั่นคือเมื่อตาย การให้วิธีที่ ๒ นั้น ผู้เสียภาษียังได้เปรียบอยู่บ้าง แม้อัตราภาษีจะเท่ากันเมื่อฐานภาษีเป็นจำนวนสูง เพราะทรัพย์สินที่ยกให้จะลดยอดของกองมรดกคงไถ่กลางมาแล้ว ซึ่งข้อได้เปรียบนี้จะจูงใจให้ผู้เสียภาษียกทรัพย์สินให้ก่อนการตาย ทำให้เกิดผลดีต่อรัฐดังนี้ -

๑. เมื่อผู้เสียภาษีมีความรู้ดีกว่า ตนได้เปรียบเทียบในการชำระภาษีอยู่แล้ว ก็จะไม่พยายามหลบเลี่ยงภาษีด้วยวิธีอื่น ๆ
๒. ทำให้รัฐมีโอกาสได้รับรายรับค่าภาษีอากรมาใช้ก่อน
๓. ทำให้มีการแบ่งเบาภาระของเจ้าพนักงานในการประเมินภาษีมรดก เพราะจำนวนทรัพย์สินน้อยลง ยอมทำให้เจ้าพนักงานสามารถสำรวจตรวจสอบที่ราคา และประเมินภาษีได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ในระยะแรกของการจัดเก็บ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะวิธีแก้ไขปัญหานี้โดยวิธีที่ ๒

- ๒) โดยการก่อตั้งบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน ผู้เสียภาษีอาจหลีกเลี่ยงภาษีมรดกได้ โดยการจัดตั้งบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน ซึ่งผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนประกอบควมบุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้อง โดยที่เจ้ามรดกจะโอนทรัพย์สินของตนให้เป็นของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนั้น แล้วตนเองและญาติพี่น้องได้รับผลประโยชน์จากกิจการดังกล่าว เมื่อเจ้ามรดกตาย ทรัพย์สินซึ่งเป็นของกิจการนั้น ก็จะไม่รวมอยู่ในกองมรดกรวม เพราะมีทรัพย์สินของผู้ตาย

วิธีการป้องกันและแก้ไข

ในต่างประเทศเคยมีปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้น และได้มีการพยายามป้องกันและแก้ไข สำหรับประเทศไทยอาจป้องกันปัญหานี้ไว้ล่วงหน้า โดยใช้วิธีการเดียวกับที่ต่างประเทศใช้ คือระบุไว้ในกฎหมายว่าในกรณีผู้ตายได้โอนทรัพย์สินของตนให้แก่กิจการใด ให้รวมทรัพย์สินของกิจการนั้นไว้ในกองมรดกรวมของผู้ตายด้วย โดยคำนวณส่วนที่จะนำไปรวมได้ดังนี้

ผลประโยชน์รวมที่ผู้ตายได้รับจากกิจการ ๓ ปีก่อนการตาย × ทรัพย์สินสุทธิของกิจการ
ผลกำไรรวมของกิจการ ๓ ปีก่อนการตาย

ทั้งนี้ ไม่รวมถึงเงินเคื้อนหรือค่าจ้างที่ผู้ตายได้รับจากกิจการในจำนวนที่ เหมาะสมและพอสมควร

- ๕.๒.๘ ปัญหาในการทำความเข้าใจกับประชาชน ถึงได้กล่าวแล้วว่า ประชาชนชาวไทยมักไม่ค่อยให้ความสนใจกับกฎหมายภาษีอากร ซึ่งอาจเป็นเพราะความงงใจ หรือไม่มีความรู้ความเข้าใจก็ได้ และประชาชนผู้หนึ่งที่เสียภาษีอากรนี้เป็นตัวจักรกลที่สำคัญในการทำให้การบริหารภาษีอากรเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใด ในการจัดเก็บภาษีอากรหากไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนผู้เสียภาษีแล้ว ก็อาจประสบความล้มเหลว กล่าวคือ ถ้าผู้เสียภาษีส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการเสียภาษี ปัญหาในการบริหารก็จะง่ายขึ้น เพราะสามารถดูแลการหลบเลี่ยงภาษีได้

อย่างทั่วถึง ในทางตรงข้าม ถ้าผู้เสียภาษีส่วนใหญ่ไม่ให้ความร่วมมือในการเสียภาษีแล้ว การปราบปรามผู้หลบเลี่ยงภาษีก็จะทำได้ยาก เพราะมีอยู่เป็นจำนวนมาก ไม่สามารถจะดูแลได้อย่างทั่วถึง และยังประสิทธิภาพในการปราบปรามลดน้อยลง การหลบเลี่ยงภาษีก็จะยิ่งทวีมากขึ้น เพราะผู้หลบเลี่ยงนั้นใจว่าจะไม่มีการตรวจพบ

วิธีการป้องกันและแก้ไข

- การทำความเข้าใจกับประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ต้องใช้จิตวิทยาและระยะเวลาอันยาวนาน วิธีการหนึ่งที่จะให้ผลคือการประชาสัมพันธ์ โดยพยายามทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ ชี้แจงให้เห็นและเข้าใจถึงความสำคัญและประโยชน์ของภาษีมรดกและภาษีการให้ โดยเฉพาะในปัจจุบันวิธีการประชาสัมพันธ์ได้เจริญก้าวหน้าขึ้นมาก สำหรับการประชาสัมพันธ์ภาษีอื่น ๆ เช่น ภาษีเงินได้ ภาษีสรรพสามิต ก็ได้มีการกระทำมาแล้วโดยใช้สื่อกลางหลายอย่าง เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น การภาษีมรดกและภาษีการให้ก็อาจใช้วิธีเดียวกันนี้ นอกจากนั้นอาจทำในรูปการพิมพ์เอกสารอธิบายบทบัญญัติของภาษีมรดกและภาษีการให้อย่างง่าย ๆ แจกแก่ประชาชนที่สนใจโดยทั่วไป ข้อสำคัญของการประชาสัมพันธ์ที่ดีก็คือ ต้องมีการทำล่วงหน้าสักระยะเวลาหนึ่งก่อนที่กฎหมายจะออกบังคับใช้
- พนักงานผู้บริหารภาษีอากร ควรจะเลือกผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อความเป็นธรรมในการเสียภาษี และผู้เสียภาษีจะได้เกิดภาพพจน์ที่ดีต่อการจัดเก็บภาษีมรดกและภาษีการให้
- พนักงานจัดเก็บภาษีอากรทุกคนที่มีหน้าที่ติดต่อกับผู้เสียภาษี ควรได้รับการอบรมด้านการศึกษาสัมพันธ์อย่างดีที่สุด อย่างน้อยผู้เสียภาษีอากรควรได้รับการติดต่อบรรยากาศที่ดี ตลอดจนได้รับความสะดวกในการชำระภาษี

๕.๒.๕ ปัญหาขอบเขตการใช้อัตราภาษี ประเทศไทยอาจประสบกับปัญหานี้ในระหว่าง การเตรียมการจัดเก็บภาษีมรดกและภาษีการให้ ว่าจะควรจะใช้อัตราภาษีอย่างไร สูงต่ำแค่ไหนจึงเหมาะสมที่จะให้ผลในด้านการกระจายความมั่งคั่ง และในขณะที่ เดียวกันก็ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษีด้วย ในต่างประเทศแม้จะมีการจัด เก็บมานาน แต่ปัญหาเรื่องนี้ก็ยังไม่ค่อยมีข้อยุติ ยังมีการวิพากษ์วิจารณ์กันอยู่เสมอ บางทีว่าการเก็บภาษีในอัตราสูงเกินไป จะทำให้มีผู้หลบเลี่ยงภาษีมาก หรือ มีผลต่อการออมและการลงทุนของบุคคลและของประเทศชาติ บางทีว่าการ เก็บภาษีในอัตราต่ำจะไม่ให้ผลในการสร้างความเป็นธรรมในสังคม เป็นต้น

วิธีการป้องกันและแก้ไข

ในการดำริจัดเก็บภาษีมรดกและภาษีการให้ อาจจะได้รับคัดค้าน และโต้แย้งจากผู้ที่อยู่ในฐานะดี และมีอิทธิพลในวงการเมือง ดังนั้น ในการ จัดเก็บภาษีประเภทนี้ อัตราที่ใช้ในครั้งแรกไม่ควรจะสูงนัก มิฉะนั้นจะไม่ เป็นที่ยอมรับและอาจไม่มีโอกาสได้จัดเก็บ อัตราภาษีอาจเพิ่มให้สูงขึ้นได้ บางในระยะหลังเมื่อกลไกของการบริหารดีขึ้น และประชาชนผู้เสียภาษี เริ่มคุ้นเคยกับภาษีประเภทนี้

สำหรับปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวไว้ทั้งหมดนี้ เป็นเพียงการคาดคะเนว่า อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการปฏิบัติจัดเก็บ อาจมีปัญหาคืออื่น ๆ ที่แตกต่างไปจาก นี้ก็ได้.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย